

# SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul I  
N-rul 11

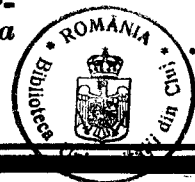
Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ion Lupaș, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragnea și Ion Clopoțel

Exemplarul 12 lei

CLUJ, DUMINECĂ 22 Iunie 1924

## C U P R I N S U L:

- UNITATEA NAȚIONALĂ:** Există o chestie a Basarabiei? *Onisifor Ghibu*
- ACTUALITĂȚI:** Rușii și Basarabia . . . . . *Dimitrie Bogos*  
 Musafirii veniți de peste Nistru . . . . . *Eugeniu Giurgea*  
 Portrete basarabene (Dimitrie Bogos). . . *Red. S. d. m.*  
 Astra la București . . . . . *N. Buta*
- PROBLEME SOCIALE:** Naționalizare și comercializare  
 (confuziuni tendențioase despre rolul și misiunea statului) . . . . . *N. Dașcovici*  
 România în filosofia istoriei slavilor . . *Red. S. d. m. —*
- DISCUȚII LITERARE:** Autocritica (*Gheorghe Lazăr și Simeon Bărnuțiu*) . . . . . *G. Bogdan-Duică*
- INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE:** Unde se pot cultiva idealurile?  
 (Școala și problema educației cetățenești) . . *Petru Ilcuș*
- SĂNĂTATEA PUBLICĂ:** Influența războiului asupra proporției dintre sexe. . . . . *Dr. S. Manuilă*
- PROBLEME ECONOMICE:** Târgul Moșilor în trecut și astăzi (însemnătatea târgurilor de mostre) *D. Voina*  
 Târgul de mostre dela Cluj . . . . . \*\*
- CRONICA ARTISTICĂ:** Făt-Frumos de Hermann Klee. . *P. V.*
- CRONICI DIVERSE:** Pentru monumentul martirilor Ciordaș și Bolcaș. Academia Română. — Primirea Astei la București. — Pumnul dlui ministru al războiului. — Fuziunea partidelor național și țărănesc. — Desvelirea bustului lui Gheorghe Lazăr. — Parastas pentru Aurel Mușeșianu. — Năzuește Bulgaria. — Guvernul Herriot. — Săptămâna sportivă. — Săptămâna economico-financiară. — Legile economice. — Piața financiară și situația economică.



REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, STRADA BABA NOVAC NR. 5.  
 Abonamente: pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

**Agencia de publicitate Rudolf Mosse, societate anonimă**  
 mijlocește orice publicitate ptu toate ziarele din țară și streinătate.  
 Redacțiunea și Editura „ANUARULUI ROMÂNIEI“ pentru comerț, industrie, meserii  
 TELEFOANE NR. și agricultură. — Reprezentanțe și filiale în toate țările. TELEFOANE NR.  
 Centrala pentru Ardeal:  
**4-13 și 49 Cluj, Strada Regina Maria 37 4-13 și 49**

**Berea veritabilă DREHER Haggenmacher**  
 se vinde în sticle cu dopuri având inscripția „DREHER“. — Vânzarea exclusivă a  
 berei la pahar, în Piața Unirei, am încredințat-o numai Restaurantului și Cafenelei  
 NEW-YORK, care este provăzută cu cele mai moderne aparate răcitoare și de des-  
 facere și unde excelenta bere „Dreher“ Haggenmacher se află zilnic poaspăt servită  
**DREHER HAGGENMACHER, fabrică de bere în Oradea-Mare S. A.**

**BEREA URSUS DESCHISĂ**  
**DELA FABRICA CZELL DIN CLUJ**  
 este beutura predilectă a publicului.

**FABRICA DE BERE S. A. din TURDA**

*FABRICAȚIA SPECIALĂ*

**GLORIA**

*bere nutritoare din malț dublu*

și

**COROANA**

*berea cea mai gustoasă și renumită.*

FABRICA: TURDA

Depozit general: CLUJ, Calea Dorobanților No. 11

**N O U L**

**HOTEL „ASTORIA“**

DIN TURDA

CAMERE CURATE

RESTAURANT

Principiul meu este: să nu se  
 plângă nimeni, dacă  
 mi-a intrat în casă — — —

PIAȚA MIHAI VITEAZUL NO. 14.

**Intreprinderea Electrotehnică Românească**  
**TEODOR MAIOR Cluj**

CALEA VICTORIEI 7 TELEFON 577

Reprezentantul Fabricii de Electromotoare „ENERGIA“

**Execută:** Instalații de lumină, transmițeri de forță, cen-  
 trale de lumină și forță, instalații complete de  
 semnalizare. Atelier special pentru bobinarea  
 electromotoarelor, dinamouri și magnetouri re-  
 parații de acumulatori, magnetizarea poteo-  
 velor dela aparatele de aprindere.

**Furnizează:** Electromotoare de orice tensiune și cai putere,  
 dinamouri și generatoare. Becuri pentru orice  
 tensiune și intensitate luminoasă. Materiale de  
 instalație. Vase de gătit, teare de călcat, etc.  
 Stațiune proprie de încărcat și verificat acumulatori.

**FABRICA DE**  
**CELULOZĂ**  
**BRAȘOVEANĂ**

**SOCIETATE ANONIMĂ**

**ZĂRNEȘTI**

*Către depozitari și librari*

*Rugăm cu insistență*  
*a se încheia în fiecare*  
*săptămână contul*  
*exemplarelor vândute*  
*și a ni-se returna restul*

Administrația  
**SOCIETATEA de MÂINE**

# SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:  
ION CLOPOTEL

CLUJ, DUMINECĂ 22 Iunie 1924

Anul I

N-rul II

EXEMPLARUL 12 LEI

## EXISTĂ O CHESTIUNE BASARABEANĂ?

Conferința ruso-română dela Viena a dovedit că Republica Sovietelor vrea cu orice preț să mențină la suprafață o chestiune basarabească internațională, ignorând starea de drept și starea de fapt actuală, pe care toate marile puteri mondiale au ratificat-o. Moștenitoare a idealurilor politice ale Rusiei țariste, Republica vecină vrea ca Basarabia să-i revie ei, ajutând-o în scopurile pe cari cu atâta solitudine le-a urmărit dela Petru cel Mare încoace.

Ori cât am afirma că din parte-ne socotim chestia Basarabiei definitiv tranșată, trebuie să recunoaștem totuși că nu ne putem culca fără nici o grijă pe urechea aceasta.

Informațiile cari ne vin de câțiva vreme încoace de peste Nistru sunt de natura de a ne inspira și dacă nu temeri alarmante, cel puțin prevederi cari să ne ferească de surprize neplăcute. Chestiunea plebiscitului în Basarabia este pusă de către Ruși în mod atât de ingenios și de ispititor pentru masele simpliste, lipsite de educația națională necesară, încât ne putem aștepta la o adâncă perturbare a populației basarabene. Gazeta românească dela Odesa, Plugarul Roș a început o propagandă intensivă pentru o republică moldovenească în cadrele Sovietelor, — republică în care ar intra Basarabia și teritoriile românești de peste Nistru. — În această republică autonomă limba moldovenească ar fi respectată în toate drepturile ei, — în școală, în biserică, în administrație, — „norodul” ar fi slobod și ar fi adevărat stăpân pe țară, altfel de cum este astăzi, când îl „exploatează” și-l batjocorește România mai rău decât pe timpul celor mai răi țari.

Pe această coardă se pregătesc acum la Odesa și la Moscova sute de „agitatori” moldoveni

de peste Nistru, împestrați și cu socialiști „români” din garda dr.-ului Racovschi. Aceștia se strecoară în anumite forme și în Basarabia, și prin metode în cari sunt destul de versați, străbat și la urechea și la inima nedepălin liniștită a Moldovanului nostru.

Cine crede că Nistrul e prea lat, încât să îngăduie trecerea ideilor dincoace și că organele noastre polițienești sunt destul de vigilente și destul de pregătite sub raportul conștiinței naționale pentru a putea apăra de astfel de curente masele inculte, se înșală. Am avut destule dovezi despre primejdii venite de peste Nistru și înainte de ce s'ar fi început noua propagandă pentru republica moldovenească, — de acum surprizele vor putea fi și mai dese.

La un moment dat, grație activității desfășurate de Ruși cu fanatismul și cu perseveranța lor cunoscută, chestiunea basarabească internațională, care deocamdată există numai pentru Ruși, ar putea să devie o chestiune internațională în sens mai larg și să creieze României anumite dificultăți externe mai complicate de cum ne putem închipui astăzi.

Astfel stând lucrurile, este un act de înțelepciune politică elementară ca, chiar în interesul nostru să recunoaștem că, până când Sovietele nu vor admite în mod oficial granița noastră dela Nistru, o chestiune basarabească internațională există și că în consecință, avem datorii să ne gândim la toate modalitățile cari ne-ar face cu puțință încetarea acestei situațiuni externe defavorabile.

Dar și din punctul de vedere al politicei noastre interne există o chestiune basarabească. În adevăr, trebuie să recunoaștem, că pe urma unei întregi serii de motive, cei 6 ani de viață dela Unire încoace n'au fost în stare

să creieze în provincia de peste Nistru stări cu totul normale. Plângerile, destul de dese și de grave cari ne vin de acolo ating toate domeniile vieții. N'apucă să treacă o criză acută și alte două se anunță. Astfel, criza bisericească durează fără întrerupere de ani întregi, și ea ține într'o tensiune teribilă aproape întreaga preoțime basarabească, punând-o în imposibilitatea de a fi, cum zice Scriptura: „lumina lumii și sarea pământului.” Tratamentul nepotrivit care se aplică de către conducătorii dela centru, a creiat în Basarabia, sub raport bisericesc, stări atât de întristătoare, încât după mărturisirea unui delegat al Asociației clerului din București care a petrecut mai multă vreme acolo, preoțimea nu mai vede posibilitatea unei păci, decât sau revenind la Rusia sau unindu-se cu Roma. Nu de mult, într'un interview acordat unui ziarist bucureștean, arhiepiscopul dela Chișinău vorbira despre biserica basarabească ca despre „mortul din casă.” Școala basarabească, deasemenea trece printr'o criză destul de mare. În special la orașe, în învățământul secundar incuria conducătorilor a plasat un mare număr de profesori străini refugiați din Rusia, cari însemnează un enorm balast în calea spre o bună îndrumare a culturii naționale. Mulțimea de școli particulare cu limbă și cu tendinți străine și lipsa de unitate și de continuitate în diriguirea și în controlul acelor creiază stări de lucruri din ce în ce tot mai complicate. Presa națională basarabească stă astăzi mai rău ca acum 6—7 ani. Partidele politice au omorât-o aproape cu totul și au discreditat-o pentru multă vreme. Propaganda culturală a fost în mare măsură compromisă prin activitatea neghioabă a unor oameni cari urmăreau cu ea mai mult interese personale. Viața politică, în mare parte anormală și ea.

Dela conducerea treburilor obștești sunt excluși o mulțime de oameni de ispravă, în schimb nenumărate elemente de o patentă mediocritate se girează în îndrumători ai vieții publice și de stat. Administrația a fost și este expusă la perturbațiuni profunde. — Instituții bune, ca „Zemstvele“, au fost reduse la inactivitate, de dragul unificării, în schimb jandarmii și perceptorii au devenit adevărate forțe, perhorecate de către populație. Reforma Agrară, înfăptuită în mod radical n'a asigurat țaranului posibilitatea pro vederei cu vite și cu unelte și mașini agricole, cari să-i permită o exploatare cât de cât rațională a pământului. Orașele toate mai străine astăzi, decât acum 6 ani, în urma imigrării a aproximativ o sută de mii de evrei refugiați de peste Nistru de frica bolșevicilor. Legături sufletești între Basarabia și celelalte provincii românești — mai puține și mai slabe ca la 1918.

În fața unor astfel de stări, trebuie în adevăr să recunoaștem că, da, există în afară de o chestiune basarabeană internațională, și o chestiune basarabeană internă, și încă una nespuse de gravă. Această chestiune nu este numai a Basarabiei, ci este a noastră a tuturor. Este o necesitate generală românească

## PORTRETE BASARABENE: DIMITRIE BOGOS

L-am cunoscut mai întâi prin Iulie 1917, când fratele dânsului Vladimir, — astăzi medic, — mă rugă să mă duc la Iași și să stăruiesc la Ministerul de Război ca să-l admită voluntar în un regiment ardelenesc! Căutând motivele acestei dorinți pe cât de curioase, pe atât de insistente, mi s'a spus că Dimitrie, care fusese până aci căpitan în armata rusească, a fost condamnat la moarte de soldații revoluționari din Cronstat, mi se pare, pentru nesolidarizarea lui cu ei în privința hotărârei de a ucide pe toți „burjuii.“ Condamnatul dispăruse din fața hoardelor și căuta acum să se salveze în vederea altor scopuri...

Imprejurările cu totul defavorabile în acele momente nu mi-au permis să merg la Iași, unde tocmai începuse exodul

scă aceea, ca în provincia de peste Prut să se creeze stări normale, fără de cari nici problema internațională nu va putea fi rezolvită după dorința noastră. Basarabia n'o putem păstra numai cu baioneta, trebuie s'o asigurăm prin însuș sufletul populației de acolo, care trebuie să se simtă bine și fericit în hotarele politice de astăzi.

\* \* \*

Revista noastră, conștientă de marea importanță a chestiunii basarabene sub ambele ei înfățișări, externă și internă, începând cu numărul de față, o introduce în programul ei de activitate ca pe una din chestiunile fundamentale ale vieții noastre naționale și de Stat. În acest scop ea a făcut apel la toți oamenii de valoare ai Basarabiei, rugându-i să ne dea concursul lor, și este fericită că glasul ei n'a răsunat în pustiu.

Începând cu numărul de față „Societatea de mâine“ va publica regulat, din pana colaboratorilor ei basarabeni, precum și a altora cari cunosc Basarabia, studii și articole menite a pune în lumină deplină chestiunea basarabeană în toată întinderea ei și a accelera sosirea acelei clipe, în care o chestiune basarabeană să nu mai existe nici în sens de politică internă, nici în sens de politică externă.

**Onisifor Ghibu.**

spre Rusia al Băncilor, al Parlamentului etc., dar curajosul dezertor din armata rusească anarhizată trecu și singur Prutul și izbuti să-și vadă visul cu ochii: în August 1917 el era voluntar ardelen în capitala Moldovei mutilate.

Dar aci nu rămase multă vreme, căci în curând conștiința sa națională îl mână spre țara lui de origină, care în Octombrie acelaș an se declară autonomă. „Ștabscăpitanul“ Bogos fu cel dintâi soldat în regimentul I-iu moldovenesc din Basarabia și, ca atare, el fu nmit secretar al „Comisariatului militar al Sfatului Țării.“ În această calitate, el se prezintă în ziua de 14 Noembrie la redacția ziarului „Ardealul“, îmbrăcat în noua uniformă basarabeană, pentru a ne aduce la cunoștință constituirea arma-

tei naționale moldovenesti. Cu loarea uniforme pe care o purta cu o nespuse mândrie, era ca și a celei rusești, dar epoletii erau de argint. Pe ei era cusut cu aur No. 1 și stelele cari arătau gradul, iar dealungul lor trecea, plin de frumusețe, tricolorul românesc!

Peste câteva zile, la 21 Noembrie, cu ocazia deschiderei Sfatului Țării, Bogos luă cuvântul și vorbi în numele Comisariatului militar, încheindu-și cuvântarea inflăcărată, cu chemarea din imnul lui St. O. Iosif, pe care-l învățase la Iași, pe când era voluntar ardelen:

Veniți viteji apărători ai Țării...  
Veniți din toate unghiurile zării  
Să cucerim ce-avem de cucerit!

În tot timpul până la intrarea armatei române în Basarabia Bogos desfășură o frumoasă activitate pentru organizarea armatei naționale moldovenesti menită să garanteze viața provinciei atât de profund amenințate de ravagiile revoluției.

După ocuparea Basarabiei de armata română, Bogos se alipi pe față la gruparea dela ziarul „România Nouă“, care lupta pentru „Unirea politică a tuturor Românilor.“ În coloanele acestui ziar el publică mai multe articole pline de curaj, militând pentru unirea Basarabiei cu România. Ce frumos răsunau din gura reprezentantului armatei unei republici „independente“, următoarele cuvinte tipărite în gazeta amintită, la câteva săptămâni după declararea independenței: „Strig în gura mare, că noi avem nevoie a rupe toate legăturile cu viața pe care am dus-o până mai deunăzi și a stabili cât mai curând temelul vieții noastre pe calea libertății. Să reinvie și în Românul basarabean sufletul mândru moștenit dela voinicii Daci și glorioșii Romani. Numai un Stat să creeze Românul — dela Nistru pân' la Tisa, — numai o limbă cunoaște Basarabeanul: cea română, — numai o bucurie asteaptă el: curățirea țării de năzuințele străinilor“ (3 Martie 1918).

Dintre toți Basarabeni cu situații oficiale, Bogos fu singurul care pe timpul Republicei moldovenesti socotea necesar să spuie și în public, deschis, convingerile sale unioniste.

După unire Bogos fu un timp oarecare prefect al județului Chișinău, apoi director general al Internelor, iar sub scurta guvernare a lui Tache Ionescu, ministru al Basarabiei.

Luptător neșovăitor pentru Unire, D. Bogos fu cel dintâi care, pe teren politic, a întins de peste Prut o mână frățească Ardelenilor: el fu primul care intră în Partidul național ardelenesc, publicând câtva timp și o gazetă cu tendința de a face cu-

noscute acest partid în Basarabia. Și tot Bogos fu cel dintâi basarabean, care a răspuns la apelul nostru de a se înșirui alături de noi la această revistă, în care de azi înainte vom trata sistematic și problema Basarabiei.

Filo-ardelenismul lui l-a adus în mod fatal ca pe cel dintâi frate de peste Prut în mijlocul nostru.

Fie binevenit.

O. G.

## PROPAGANDA ROMÂNĂ

### ROMÂNIA ÎN FILOZOFIA ISTORIEI SLAVILOR

Ideea și practicarea propagandei române în streinătate, care au preocupat presa și conducătorii noștri politici, trebuie să recunoaștem din vreme că n'au fost puse nici pe temelii solide și nici n'au fost înțelese bine. Atât în ministerele noastre din țară sau la ministerele române din streinătate, cât și în scrisul celor însărcinați cu așa zisa propagandă, s'a crezut — după rezultatul de până acum, — că a face propagandă înseamnă a intra în polemică cu un adversar ungar, a răspunde unei inexactități cu privire, de ex. la reforma agrară strecurată în presa streină din partea Ungariei sau altei țări. Dacă pe lângă acestea se mai adaogă un articolăș bine scris în favoarea Basarabiei și strecurat într'un cotidian european, cu propaganda română în streinătate s'a încheiat. Cu alte cuvinte ea s'a redus la un serviciu de informații ziaristice, de pe urma căruia s'au putut trimite, pe cheltuiala statului, atâți bursieri în streinătate, a căror întreținere acolo ar fi putut de-acasă, din țară, să fie folosită, în acelaș scop, cu mai mult folos.

Dar pentru aceasta era nevoie ca intelectualitatea noastră și conducătorii politici să se fi lămurit mai întâiu asupra obiectului pe care-l are propaganda și asupra sferii pe care se extinde ea.

După ce am urmărit câți-va ani nu presa informativă politică, dar și pe cea culturală, care are din preocuparea propagandei noastre, putem afirma că România e departe de a se fi ținut la pas, în această direcție, cel puțin cu scrisul. Vrăjiți

de unitatea națională, am crezut că apărarea neamului peste granițe a încetat și că, siguri pe destinele noastre, n'avem de ce să ne mai temem de atacul pătimaș al adversarului. Punem această supoziție, care este cea mai favorabilă; de fapt, se pare că cei mai mulți dintre noi au crezut că suntem numai lăudați în scris peste granițe, sau, în cel mai rău caz, pismuiți.

Adevărul este — și aceasta privește fondul propagandei, — asupra neamului românesc, nu numai asupra guvernelor sau statului, s'a îngrămădit o literatură streină care cere un grabnic răspuns din partea intelectualității române, în vederea restabilirii adevărului și consecințelor politice imediate.

Slavii sunt aceia care au lansat o întinsă literatură, sub etichetele impunătoare de filozofie, etnografie sau istorie, care vine să se pună de-acurmezișul neamului românesc, și nu numai în cercul limbei lor, ci, în fața culturai generale, prin cărți scrise mai ales în limba germană.

Astfel e ultima carte din acest ciclu, scrisă de Heinrich Kober asupra Balcanilor și apărută la Jena, care este o apologie a Jugoslaviei. Lăsând la o parte latura ei științifică, asupra căreia sunt chemați cei în drept să se pronunțe, autorul elogiind poporul în slujba căruia s'a pus, găsește, bun înțeles tot din punctul de vedere al „filozofiei istoriei”, că Slavii fiind „fermentul Europei” în Balcani și având, deci, să joace rolul de altă dată al Grecilor, al Romanilor și chiar al Bizantinilor,

spune că Grecia este cadavrul, iar România, fantoma Balcanilor. (Conform darea de seamă a lui Hermann Wendel în Prager Presse dela 15 Iunie, 1924): Nu e prima dată când în literatură de după războiu a Slavilor găsim România strâmtorată la un rol și pe un loc care, e de prisos, să mai spunem că nu corespund realității.

Însă ne întrebăm: până când va fi lăsată această literatură fără răspuns? Dacă am ști că piața cărturărească a Europei abundă de lucrări științifice asupra țării noastre, n'am ținea răspunsul atât de grabnic. Dar știm cu toții că în afară de lucrările d-lui N. Iorga și cu puține contribuțiuni streine, disparate și sporadice, România, din multiplele puncte de vedere ale culturai contemporane, nu este în nici-un fel înfățișată în studii serioase streinătății. Ne-am putea, prinurmăre, datorită acestui gol și grație literaturai slave, să ne pomenim cu formarea unei opinii care, dacă nu atinge adevărul științific, să fie dăunătoare imediatelor interese ale statului. Cine și-ar lua sarcina să urmărească această literatură, ar putea forma o bibliografie, după urma căreia s'ar vedea cât de gravă este problema.

Căci de data aceasta literatură dăunătoare nouă nu mai vine din partea unor propagandiști, și care se remarcă prin însăși misiunea lor; ea pornește dela prieteni, dela aliați, și încă în numele științei și al filozofiei. Cât adevăr cuprinde ea, se poate vedea din cartea pomenită, în care, după ce fixează rolul istoric al României în Balcani la acela de... stafie (die Rumänen als die Gespessarter), pentru a convinge de rolul mesianic al Serbiei, aduce ca dovadă că ea, în trecut, a luptat pentru cultura europeană ținând piept Turcilor și Mongolilor. Bun înțeles că autorul nu vrea să știe de Rovine, Călugăreni, Podul Înalt.

Astfel de cărți nu se lasă să se sfărâme de purul adevăr, cum ar obiecta unii indiferenți, căci purul adevăr este apanajul unui cerc restâns de oameni. Ele necesită o combatere imediată, — și aici intervine rolul propagandei românești.

Redacția.

# NAȚIONALIZARE ȘI COMERCIALIZARE

SAU

## CONFUZIUNI TENDENȚIOASE DESPRE ROLUL ȘI MISIUNEA STATULUI

Evenimentele formidabile petrecute pe suprafața globului, în cursul ultimului deceniu care se împlinește luna viitoare, au răsturnat situațiuni vechi și au schimbat noțiuni precise. În vârtejul schimbărilor anarhice provocate de evenimentele covârșitoare, omenirea a avut iluzia noutății, a inovațiunilor sociale în special, și de această iluzie captivantă parcă nu s'a vindecat nici până acum.

Frământările revoluționare din care n'a scăpat încă Rusia, ca și oscilațiunile brusce dela stânga la dreapta prin care a trecut Italia, sunt dovezi suficiente despre cele constatate mai sus pe aiurea, fără să mai vorbim și de schimbările vizibile ce s'au petrecut chiar la noi.

Dar dacă, în unele direcțiuni, transformările provocate de evenimente par a fi introdus mai multă dreptate prin egalizarea și nivelarea condițiunilor sociale, începute pe fronturi unde toți erau egali dinaintea primejdiei și a supremei datorii civice, — în altele, dimpotrivă, transformările au adus o adevarată anarhie, o confuziune între drepturi și îndatoriri, agravată printr'o lăcomie acaparatoare sălbatecă. Și în vârtejul anarhic, confuziunea s'a întins, din nenorocire, până și asupra directivelor fundamentale în materie de organizarea producțiunii fără de care însăși viața socială și civilizația sunt grav primejduite.

Sub influența stărilor excepționale, lumea a pierdut parcă înțelesul exact și vechiu al ideii de Stat vrând să-l înlocuiască, după război, prin altceva. Comunismul tranșeelor, cu viața tuturor asigurată de Stat, în serviciul căruia se află fiecare, tinde să se întroneze și să se permanentizeze în viața socială a păcii restabilite în sfârșit după atâtea suferințe. Și fiindcă foarte mulți, cei mai mulți, aproape toți, au suferit grav pe urma războiului făcut în slujba statului, — prin pierderea avutului, a sprijinului familiar și a celor scumpi — nimic mai simplu și mai logic, prin deducție directă, decât datoria aceluiaș Stat de a se îngriji azi colectiv

de viața păgubiților după cum, eri, se îngrijea de viața oștirii și de cartela celor dinapoia frontului.

Formula „Statul trebuie” ori „Statul să facă și să dreagă”, dinainte de război, ca refren tot mai accentuat al intervenționismului excesiv, a devenit, după război, nu numai o obsesie unanimă, dar din nenorocire și o realitate înfricoșătoare. Răspunzând apelurilor continue și prin efectul deprinderilor belice, Statul a ajuns să se amestece în toate pentru ca să nu mai facă, în schimb cum trebuie nici una din treburile pe care le făcea binișor înainte de război...

Iată cum se explică pentru ce astăzi ordinea și siguranța publică suferă de insuficiența poliției de Stat, cetățenii recurg la societăți anonime particulare spre a garanta „Paza de noapte”, iar depozitele armatei sar în aer...

În domeniul instrucției publice, Statul nu mai este capabil să construiască școli pe care le fac direct țărani prin contribuția lor, iar cât despre corpul didactic de toate gradele, rămas pe seama bugetului public, el rabdă de foame și așteaptă...

Dacă trecem la cercetarea justiției, asigurarea dreptății, una din sarcinile fundamentale ale Statului, constatăm că funcționează tot mai greoi, că lumea începe să revină la judecătoria aleși din arbitraj și că în sfârșit soarta magistraților este din cele mai îngrijitoare pentru viitorul societății românești...

Să mai vorbim de transporturile și comunicațiile asigurate de bine de rău prin grija Statului, înainte de război, dar astăzi ajunse în stare de quasidescompunere?

Ori unde aruncăm o privire cercetătoare asupra chipului cum își îndeplinește Statul îndatoririle sau misiunea lui clasică, din vechi recunoscută, constatăm debandadă, incapacitate, anarhie și iresponsabilitate. S'ar părea că toate organele conducătoare și răspunzătoare din Stat au fost demontate dela locul lor ori și-au pierdut bunele deprinderi de odinioară sub influența

activității excepționale din vremea războiului...

Toată nenorocirea situației noastre actuale, tot tragicul îndelungatei perioade de refacere, promisă mereu dar nerealizată, se datoresc exclusiv dezchilibrului și debandadei serviciilor asigurate prin organele Statului.

Zădarnic muncește și se sbațe lumea de atâția ani dacă Statul nu-i adus în măsură să corespundă întru totul la sarcinile lui firești dinainte de război, — necum să-i mai dăm și alte însărcinări noi. Cât timp Statul prin întreg mecanismul lui nu va fi repus în stare normală de funcționare, toate eforturile noastre de normalizare rămân zădarnice, sunt sterilizate prin piedeca și întârzierile de tot soiul ce suferim din partea Statului.

Prin urmare, întâia acțiune de normalizare: rechemarea Statului și a organelor sale la funcțiunile firești de totdeauna și punerea lor în situațiune de a corespunde...

Din nenorocire, anarhia de gândire și de acțiune, provocată cu ocazia războiului, s'a înfipt prea adânc în aceia cari, sub diferite forme, acaparează Statul și se confundă cu el printr'o șiretenie perfidă. Odată Statul acaparat prin organisme streine de caracterul și misiunea lui, însăși activitatea lui firească este stingherită sau derutată. În loc să facă aceea ce este dator în chip firesc, Statul este împins la „naționalizări” și „comercializări.” Abandonând tot mai mult terenul activității sale firești, unde prin practică isbutise a realiza treptat lucruri bune, Statul se apucă de industrie și negoț invadând și turburând câmpul inițiativei particulare și suprimând însăși isvoarele vii de producțiune și venituri valorificate în trecut numai de simplii cetățeni.

Ceea ce-i mai interesant și demn de remarcat, este confuzia intenționată ce se creiază, cu oarecare succes, în opinia publică, între noile misiuni de încredințat Statului și vechea lui misiune grav neglijată și abandonată astăzi spre nenorocirea tuturor.

Partea și mai interesantă cu prilejul confuziunilor tendențioase ce se încearcă, prin jânglerii asupra cuvântului de „na-

țional", este contradicția flagrantă dintre „naționalizare” pe deoparte, care vrea să fie punerea în valoare a bogățiilor țării sub controlul Statului, — și „comercializare” pe de alta, care nu este în fond decât mărturisirea completei incapacități a Statului de a administra mai departe bogățiile lui proprii deja puse în valoare, dar care se părăduesc zi de zi printr-o neputință alarmantă.

## MOSAFIRII VENIȚI DE PESTE NISTRU

SITUAȚIA GENERALĂ A REFUGIAȚILOR AȘEZAȚI ÎN BASARABIA ȘI VENIȚI ÎN INTERVALUL DELA 1 IANUARIE 1918 PÂNĂ LA 1 APRILIE 1922

Chestiunea refugiaților este una, care a preocupat foarte mult cercurile diriguitoare ale țărilor, cari limitează fostul imperiu rus, de unde vin sute și mii de persoane, căutând hrana necesară pe care nu o găsesc peste Nistru.

Această chestiune prezintă un deosebit interes și pentru noi în legătură cu Basarabia.

Aproape totalitatea indivizilor refugiați este din Ucraina și Rusia Sovietistă, și foarte puțini din alte părți, cum, de pildă Polonia sau Caucaz.

Toți acești noi veniți și așezați în Basarabia în mod aproape definitiv pe ziua de 1 April, 1922 erau în număr total de, 38116, sau în termen general, de 40.000, număr considerabil de mare, și care, luat proporțional, la populația fixă a provinciei, ne dă un raport d 14,4 la mia de locuitori. Și, acest număr trebuie să ni se pară cu atât mai considerabil, cu cât trebuie să ne gândim, că toți acești refugiați au trecut frontiera și s'au așezat la noi în niște vremuri, când și provincia și țara noastră trecea prin una din cele mai mari crize economice. Tocmai în aceste vremuri aveam nevoie de cât mai puțini consumatori și de cât mai mulți din acei, cari erau în stare să producă. Ori, tocmai aproape totalitatea refugiaților nu pot să fie considerați, decât ca niște adevărate elemente de consumațiune, pentru că ei nu sunt în stare de a munci și, pe lângă aceasta nici nu vor, ei fiind veniți aci și cu scopuri de alte naturi, decât acele de a căuta prin muncă să-și agonisească cele necesare existenței lor, și de a mări astfel

îndreptarea nu poate veni decât în ziua când Statul va fi eliberat de orice acaparare streină rolului și misiunii sale firești și repus în stare de a corespunde perfect numai la vechile lui îndatoriri elementare dinainte de război, — lăsând restul cu totul pe seama capitalului, inițiativei și activității particularilor.

**N. Dașcovici,**  
ziarist, prof. univ. la Iași.

Cahul, unde procentele numărului de refugiați, la mia de locuitori sunt, respectiv, numai de 0,1 și 0,2. Cel mai mare procent, de 4,0 la mie îl avem în județul Hotin, procent extrem de redus față cu cel care se găsește pe la orașe, comune urbane.

Din acest număr de persoane, noi așezate aci, mai mult decât a treia parte (14963) sunt bărbați adulți, iar restul, femei și copii. Cu această ocaziune trebuie de menționat, că în totalul de 12494 de copii intră o foarte bună parte de minori, adolescenți, între vârsta de 16—20 ani, cari s'a constatat, că sunt elementele cele mai bune pentru propaganda politică revoluționară. Cel mai mic număr este al femeilor refugiate, care se ridică la cifra de 9737, și lucrul este foarte explicabil, pentru că ele nu au putut rezista la greutățile drumului, căci în Ucraina și Rusia Sovietistă toată lumea se deplasează numai pe jos, de oare ce trenurile nu circulă decât la o săptămână sau două pe liniile principale, iar căruțe nu se găsesc decât extrem de rar, pentru că cele mai multe dintre animale au fost consumate de populațiune, iar o mare parte din care și căruțe au fost arse, din lipsă de combustibil.

Considerând naționalitatea refugiaților, vedem, că o strașnică majoritate o au evreii, cari sunt în număr de 33449, iar toți ceilalți numai de 4667, dintre cari 818 români din vechiul Regat, foști prizonieri în armata rusă sau români basarabeni, cari din diverse împrejurări nu au putut veni în Basarabia, cei mai mulți dintre dânșii fiind apucați de actualele evenimente, în Ucraina sau Rusia Sovietică.

Am căutat a face raportul tuturor emiganților evrei din Rusia la populațiunea fixă evreiască, pe care o aveam în Basarabia în momentul alipirii la patria-mumă, și am găsit, că el se ridică la 12,5%, ceia ce este enorm de mult. Dacă socotim timpul de patru ani, de când s'a început exodul populațiunii evreiești din Ucraina în Basarabia, atunci vedem, că numărul evreilor din provincia noastră a crescut cu aproximativ 8000 de indivizi pe fiecare an. Dar, aci, trebuie să ținem seamă, că în acest număr de emiganți evrei se cuprind numai aceia cari au

fost declarați autorităților și cari s'au stabilit aproape definitiv în Basarabia. Pe lângă aceasta trebuie să mai adăugăm de către populațiunea evreiască încă pe cei, cari au fost ascunși din Basarabia, și cari, din motive de ordin politic nu au fost declarați autorităților noastre, cari nu știu aproape nimic de rostul lor. Nu putem preciza în mod absolut numărul acestor din urmă, dar după unele indicii, pe cari le avem el s'ar putea socoti la 11—12% din totalul refugiaților evrei, cari sunt sub controlul organelor noastre administrative și polițienești.

Acest număr considerabil de evrei, cari au năvălit în această provincie românească a fost încă mai mare în intervalul de patru ani din urmă, dacă socotim și pe acei, cari au plecat în alte țări, cei mai mulți dintre dânșii îndreptându-se în spre Palestina și spre țările Levantului. Se pot socoti aceștia numai în trecere pe la noi, căci majoritatea nu au stat de cât două, trei luni, și apoi au plecat, îndreptându-se spre alte țări.

Din punct de vedere al profesiunii toți emigranții evrei, lăsând la o parte pe o mare majoritate dintre cei ce au venit numai cu preocupățiuni de ordine pur politică, au devenit în orașele și satele noastre niște speculanți ai materiilor de prima necesitate, speculă din care trăesc. O mare majoritate din numărul lor total (31220) s'a așezat la orașe, și numai 2229 se găsesc în sate. Aceasta ne arată, că raportul numărului de emigranți din orașe, față de totalul emigranților evrei este de 93,3%, ceea ce înseamnă, că pentru satele Basarabiei acest raport este numai de, 6, 7%.

În orașele Chișinău și Bălți dintre cei nou-așezați, natural că primul loc îl ocupă evreii, cari se găsesc, respectiv, în număr de 24445 și 6130.

Toate celelalte naționalități sunt venite în număr mult mai mic, și dintre ele, în primul loc după evrei, vin rușii, cu 2273 de indivizi și apoi ucrainenii, cu 793. Proporțional cu numărul celor veniți, se constată pentru toate celelalte naționalități afară de evrei, că ele s'au așezat mai mult pe la sate, decât pe la orașe. În general vorbind, trebuie să menționăm, că toți refu-

giații au căutat, să se așeze în acele regiuni ale Basarabiei mai mult, cari nu intrau în zona militară, în care era aplicată legea stării de asediu, și aceasta au făcut-o pentru motivul, ca să poată avea o mai mare libertate de acțiune atât în direcția comercială, cât mai cu seamă în direcția politică.

Francezii, turcii și grecii reprezintă dintre naționalități pe acelea, cari s'au așezat mai puțin la noi, fiind veniți ca refugiați din alte țări. În total avem 15 francezi și 12 turci și greci. Pentru aceste naționalități ca și pentru bulgari, trebuie de observat, că ele s'au așezat numai în județele de sud, și de loc în cele de nord, afară de francezii, cari în majoritatea lor (12) s'au stabilit în orașul Chișinău.

Din punct de vedere al religiunii, pe care o aveau aceste naționalități venite la noi din Rusia, în primul loc trebuie să punem pe mozaici, cu un total de 333441, iar în al doilea loc pe ortodoxi, cu 3661. Toate celelalte religii sunt în număr mult mai mic, și toate la un loc nu au decât 1014 reprezentanți.

Ceia ce este foarte important, este faptul, că toți acești emigranți veniți din Ucraina, în majoritatea lor nu sunt de origine basarabească, ci străini de provincia noastră. Dintre cei veniți, numai 1912 erau născuți aci, iar restul, de 36204 sunt cu totul străini de Basarabia. Raportând la totalul de emigranți, avem 94,7% nebasarabești și numai 5,3%, de origină basarabească. Nebasarabeștii s'au îngrămădit mai mult la orașe, și raportând numărul lor (33567) la totalul celor de altă origine, decât cea basarabească, găsim proporția de 92,7%, rămânând un mic rest, de 7,3%, pentru nebasarabeștii, cari s'au așezat pe la sate. În regiunile Basarabiei nordice există o disproporție foarte mare între numărul basarabenilor și a nebasarabenilor, aceștia din urmă fiind în număr covârșitor asupra celorlalți. În cele de sud însă, faptul este tocmai contrar, însă disproporția nu este așa de mare cum este ea în nord.

Intru cât privește profesiunea, trebuie iarăș de constatat, că cea mai mare parte dintre refugiați nu au nici-o profesiune, pentru că din totalul de 38116, numai 14513 își au declarată

profesiunea lor, iar restul de 23603 nu au nici-o profesiune. Aceasta reprezintă aproape o treime profesionaliști, iar două treimi dintre acei cari nu au nici un căpătâiu și cari au venit pentru simplul motiv, că nu mai aveau cu ce trăi în Ucraina, sau pentru a lucra la noi în direcția politică.

Pentru ajutorarea acestor emigranți, de și mulți dintre dânșii posedă averi mari la dânșii, pe lângă populațiunea neromânească de aci, care îi ocrotește din toate puterile, s'au mai format încă și niște comitete, mai cu seamă pentru ajutorarea evreilor veniți de peste Nistru. Aceste comitete evreiești sunt subvenționate cu fonduri strănești pe de o parte de la evreii basarabeni, iar pe de altă de la evreii din alte țări, și în special de la cei americani. Una din aceste societăți de ajutorare, Joint-American, întreține actualmente 6103 refugiați, dintre cari 4516 în orașul Chișinău, iar restul în județele Hotin, Soroca și Bălți. Cei mai mulți ajutați de acest comitet sunt evreii așezați la orașe (5462), și cei mai puțini sunt cei așezați pe la sate (641). De la acest comitet ei primesc hrană, îmbrăcăminte și bani, iar de la comitetul evreoucrainian primesc sprijin din punct de vedere juridic, și anume, acest comitet înlesnește facerea tuturor formalităților pentru a se putea căpăta acte în regulă pentru toți acești străini, ca la orice moment, ei să poată trece ori unde, și să-și poată stabili pe cale legală identitatea. Acest comitet a lucrat până în prezent mai cu seamă în orașul Chișinău, unde a ajutat un număr de 5495 de refugiați evrei.

Din toate aceste mici observațiuni putem conchide, că din cauza vieții foarte grele, economice și sociale, care există actualmente la vecinii noștri de la răsărit, am putut fi martori în ultimul timp la un exod al populației, care a căutat să vină la noi, pentru ca să-și caute mijloace de existență mai ușoare de cât cum aveau la îndemână acolo. Această populațiune venită în așa de mare număr peste noi, a adus o scumpire a materialelor de prima necesitate precum și a locuințelor, cari prin orașele Basarabiei se găsesc cu



cea mai mare dificultate. Pe lângă toate acestea, o mare majoritate din acești refugiați au căutat să introducă pretutindeni idei, cari nu cadrează de loc cu organizațiunea noastră socială de stat organizat, care ne dăm seamă de rostul nostru în concertul tuturor statelor europene. Față cu toți acești străini, cari nu știu decât să consume și să facă tot felul de insinuațiuni în sânul populațiunii

credule a Basarabiei, autoritățile noastre vor trebui să procedeze pe viitor cu cea mai mare energie, și să selecționeze numai pe cei inofensivi și fără tendințe de dominațiune politică, dându-le ospitalitate, iar pe ceilalți să-i pună sub cea mai mare supraveghere posibilă.

#### Eugeniu Giurgea

Directorul Anuarului și Buletinului statistic al României.

## R U S I I Ș I B A S A R A B I A

Moscoviții nu pot uita, că Basarabia a ieșit de sub suveranitatea statului rus. Ei agită în permanentă opinia publică mondială, făcând să se creadă, că pe această chestie există un referendum între România și Rusia sovietică.

Pentru lămurirea opiniei publice ne permitem a face vre-o câteva obiecțiuni.

În decursul veacurilor pe teritoriul daco-român s'au format mai multe regiuni cu deosebite denumiri și centre.

La rândul său aceste regiuni toate împreună au format un organism viu, un corp bine definit cu numele de — Țara Românilor. De-alungul Carpaților, de la Ceremuș până la Timoc, și pe ambele părți ale munților, dintr'o parte: până în Dunăre, Mare-Neagră, Nistru și mai de parte, prin ramuri destul de considerabile până la Elisavetgrad și comuna Baștina pe malul Niprului, din altă parte: până aproape de Tisa — se întinde în masă compactă neamul românesc. Am sub ochii mei o hartă etnografică întocmită după ultimele date statistice de profesorul de la Universitatea din Chiev Florinschi și editată de „Societatea Slavă de binefacere din Petrograd” în 1911. Scopul acestei hărți era de-a demonstra Rușilor părțile locuite de slavii occidentali.

După această hartă Basarabia face parte integrantă din teritoriul locuit în masă compactă de Români.

Trebue să-i dăm dreptate profesorului rus, că a fost de bună credință în studiul său. Ca un cap luminat profesorul a acoperit pe hartă cu culoare albastră aproape toate părțile locuite de Români, cari formează un fel

de insulă destul de rotundă înconjurată din trei părți de slavi și dintr'o parte de Unguri.

Dacă este permisă comparația cu un organism, Basarabia, după această hartă, formează plămânul stâng al Țării Românilor, iar Transilvania pe cel drept.

Inchipuți-vă un organism fără plămâni, sau chiar fără plămân. Bine înțeles, că el este condamnat la pierie iminentă.

Oare aceasta o urmăresc Moscoviții? Vor ei să ne nimicească ca popor? Ei au declarat prin reprezentantul lor la conferința din Viena, că nu țin seama de istorie. Atunci de ce urmează politica veche panslavistă? Pentru că noi nu ne putem altfel explica tendința lor de a se vâri peste noi în Basarabia de cât prin urmărirea politiceii vechi panslaviste de a nimici neamurile aflătoare în calea utopiceii uniri a tuturor slavilor.

Numai astfel ne putem explica și renunțarea Moscoviților la orice pretențiuni asupra Poloniei.

Moscoviții, spunând că nu țin seama de istorie, sunt tari în zoologie. Nevrând îmi amintesc vorba unui scriitor rus: — scobește puțin Rusul și vei descoperi Tatarul. — Dintr'o parte, Internaționala III iar din altă parte, tendința de a subjuga alte popoare!... După vorba altui scriitor rus: — Rusia este țara extremelor, contrazicerilor și neașteptărilor. Intr'adevăr, vrei să avansezi în politica internă cu sute de ani înainte iar în cea externă rămâi o sută de ani în urmă, un extrem, o contrazicere, lipsa de cultură și civilizație.

Dreptul internațional modern știe două principii în organiza-

rea vieții între popoare: unul bazat pe forța brutală, altul pe forța morală a omului, primul, imperialist, al doilea federalist.

Istoria omenirii se caracterizează prin lupta permanentă între aceste două principii și până astăzi nu putem spune care va ieși învingător. — Putem însă afirma că împrejurările sunt din zi în zi tot mai favorabile federalismului și puțin prielnice imperialismului. În calea lungă a evoluției createore ne apropiem de timpul, când omenirea va intra într'o fază nouă a dezvoltării intereselor comune și individuale, dând forme noi. Este ceva natural, ceva firesc, — ca cursul apelor, care nu poate fi oprit de nimica în lume. S'a dovedit în istoria lumii, că statele, fie ele cât de mari și tari, ca de-o pildă, imperiul Roman, se prăbușesc a-nume pentru nerespectarea dreptului popoarelor la dezvoltare liberă.

Astăzi ieșirea mai multor popoare de sub suveranitatea statului rus se explică numai prin această cauză și nici de cum prin influența revoluției ruse, fiind aceasta de pe urmă un simplu mijloc de înfăptuire a adevărului istoric. Rusia a rămas în granițele ei naturale cu dreptul poporului rus la viață liberă. Politicianii ei de astăzi și chiar și cei de mâine — trebuie să se gândească numai la înlesnirea mijloacelor pentru dezvoltarea și propășirea poporului rusesc, cum face ori ce popor civilizată din lume.

Noi Românii ne vom aranja treburile noastre în granițele naturale, recunoscute de înșiși oamenii de știință ai Rusiei, și pe aceste baze vom contribui și noi la înfăptuirea păcii generale prin suprimarea aceluși mijloc barbar pentru rezolvirea conflictelor între popoare, care e războiul.

Impăciuirea generală a popoarelor este un ideal, pe care lumea îl urmărește de mii de ani. În ieroglifile templelor egiptene, în cărțile sfinte ale Evreilor, în creațiunile cugetătorilor și poezilor Eladei, la filozofii și juriștii Romei, pretutindeni întâlnim acest ideal ca o eternă stea călăuzitoare spre fericirea omenirii.

Noi le cerem Moscoviților, un singur lucru: să ne lase în pace!

Aceiaș lucru îl vom face și noi față de ei.

Iar dacă vecinii noștri nu vor înțelege porunca istoriei, dacă ei nu vor vrea să ție seamă de menirea civilizației și a culturii, vor găsi în noi Români o rezistență, la care nu se așteaptă.

Noi nu credem ca Moscoviții să perziste mult în aberația lor pentru că altfel ar dovedi înaintea omenirii că sunt tulburătorii păcii lumii și și-ar perde dreptul la viață liberă ca națiune civilizată; trebuind să fie luați sub un protectorat al națiunilor.

Situația noastră este clară pentru lumea întreagă: Basarabia face parte integrantă din Țara tuturor Românilor. Este treaba acestora cum se vor aranja înăuntrul Țării lor. Nimeni n'are voie să se amestece în viața lor internă.

Românii de pe tot teritoriul daco-roman și-au văzut visul secular realizat. — Istoria a implinit ceea ce trebuia să implinească. În concertul mon-

dial omenirea numai va câștiga pe urma cooperării unui stat omogen, cum este cel românesc. Dacă geniul poporului român a contribuit destul în timpurile vitregi ale diviziunii sale la înbogățirea comorilor de știință, artă și poezie ale altor popoare, este evident, că acest geniu al poporului român unit va contribui de mii de ori mai mult la înbogățirea culturii omenirii întregi.

Pieptul oțelit al Românilor din Basarabia, ca avangarda Românișmului, stă îndreptat spre Nistru.

Dacă Moscoviții vor pricepe rostul lucrurilor și vor da dovezi de bună vecinitate, vor găsi în Țara Românilor cea mai devotată sprijinitoare a păcii, în caz contrar, vor plăti scump criminala disprețuire a legilor de fier ale conviețuirii frățești dintre popoare.

Chișinău, Iunie 924.

**Dimitrie Bogos**

fost min. al Basarabiei

## „A S T R A” L A B U C U R E Ș T I

În dimineața zilei de 31 Maiu a. c. un tren special îmbrăcat în verdeață și tricolor apropia de metropola românișmului, în grabnică veselie, pe membrii „Astrei” dela Sibiiu. Cea mai veche organizație culturală de pe întreg teritoriul național a descins; astfel, pentru prima dată, în Capitala țării, rotunzite acum, ducând cu sine conștiința datoriei împlinite în vremuri de încercare grea și tradiția unei activități continue și binecuvântate. Cercând să cuprinzi în suflet, pentru o clipă măcar, valoarea națională întreagă a actului care se săvârșea în sunet de fanfară și în zgomotul aclamațiilor, nu se putea să nu încopciezi „noua descălcare” la cele de mai înainte, cari au făcut în cursul vremii „ca neamul nostru, să ajungă la cunoștința reală a propriilor sale valori, și să lupte tenace până la biruința adevărului său deplin.

Serbările din capitală, cari au durat trei zile de arândul, au fost organizate cu pricepere și căldură. Din sufletul care s'a cheltuit atât dintr'una parte cât și dintr'alta întru răușita lor omul lipsit de prejudecăți putea des-

coperi lesne un alt romanism, decât cel al ziarelor de reclamă, alt spirit, de superioară înțelegere a nevoilor naționale, decât cel de pe Dealul Mitropoliei. S'a dovedit încă odată cu prisosință că singură cultura unește rodnic cugetele alese, singură cultura întărește și alimentează credința în puterile de viață ale neamului nostru.

Acest adevăr a fost rostit frumost și răspicat de însuș Alțeta Sa Regală Principele Moștenitor, care a deschis prin câteva cuvinte pline de înțeles, șirul cuvântărilor de recepție, în sala cea mare a Ateneului, în aceeași zi la orele 11. Pentru viitorul rege al României vizita „Astrei” la București a fost mai mult decât o întâmplare fericită; ea a fost un simbol: simbolul înfrățirii culturale care a făcut să amuțescă glasul sfâșierilor politice.

Sub cupola aceluiaș palat căptușit cu marmoră au răsunat cuvintele magice ale d-lui prof. N. Iorga. D-sa a cuprins în câteva cuvinte oficiale (vor-

bia în numele Ligii Culturale) actualitatea cu toate neajunsurile ei, a biciuit patimile mărunte ale momentului și a schițat o linie de conduită pentru viitoarea cultură rmânească: ea trebuie să fie „profund umană și răspicat națională.” Deși a vorbit „puțin despre lucruri pe cari le-a trăit mult”, în câteva fraze împletite într'un mod atât de specific d-sale, isvorâte din aceea puternică conștiință, care n'a trăit niciodată izolat, ci care a distrus într'o viață de muncă înconcordată atâtea realități netrebnice, punând altele folositoare în loc, a îndemnat la muncă multă și cinstită și a încheiat cu un prețios „sfat politic”: „Să ne și iubim puțințel.” Un suflu de căldură și sinceră iubire frățească a străbătut toate cuvântările de întâmpinare, care au fost rostite în sala Ateneului, unde alături de căpeteniile vieții noastre sufletești superioare se înșiruiau țărani cu pitorescul portului din diferite regiuni ale Ardealului desrobit precum și tot ce se înșiruie, pe scara ierarhiei sociale, „între vlădică și opincă.”

Într'o atitudine plină de demnitate a răspuns tuttora d. V. Goldiș președintele „Astrei.” Stăpânit de-o firească emoție a schițat tradiția de muncă care s'a perpetuat sub toți înaintașii săi în acel post al datoriei și al răspunderii supreme adăugând la sfârșit în cuvinte emer-ce, că-și va da toată osteneala ca această muncă rodnică să se continue mai departe spre fericirea celor mulți, cari așteaptă binefacerile luminii. Cuvintele d-lui Goldiș au făcut asupra tuttora o profundă impresie căci erau ale omului hotărât, care a pus la cale cu multă osteneală și pricepere marea a-dunare de la Alba-Iulia și care, talmăcind dorința fierbinte a mulțimilor, a închinat Ardealul Maiestății sale Regelui.

Duminică, la 1 Iunie, „Astra” și-a plecat genunchiul, prin conducătorii ei la mormântul Eroului necunoscut. Se cimentau astfel și mai indisolubil legăturile sufletești între toți fiii aceluiaș neam printr'o fierbinte lacrimă de pietate, care s'a ivit spontan, ca un mărgăritar scump în ochii tuturor celor de față.

Evenimentul însemnat al zilei a III-a a fost recepția dela Academie. Într-o atmosferă încărcată de seriozitate savantă, în incinte în care se consacra valorile neamului au răsunit cuvintele octogenarului Iacob Negruzzi, președintele Academiei, mai apoi cuvintele calde ale Majestății Sale Regelui, care a salutat călduros înfrățirea celor două așezăminte culturale, cari, deși despărțite în trecut prin granițe vremelnice au reprezentat românismul activ de pretutindeni, românismul activ în vederea aceluiaș scop:

D-l Goldiș a accentuat și dănsul unitatea scopului, care a stat la baza activității acestor două așezăminte de cultură românească.

Clipe neuitate, de-o reală înălțare sufletească, au trăit „oaspeții ardeleni” în comuna Breaza, situată pe valea fermecătoare a Prahovei, între Câmpina și Comarnic. Primirea ce li-s'a făcut a patra zi, când „Astra” se afla în drumul său spre casă, în această localitate de munte unde sănătatea sufletelor se asemăna ușor cu verdele firav al primăverii, a sădit în sufletul tuturor celor de față convingerea atât de veche și atât de nouă totuși, că departe de țipetul strident al târgoveților de capitală, departe de mozaicul bizar al tuturor capitalelor, aci zace „puterea neamului”, în posibilitățile de dezvoltare ale sufletului țărănesc. Conductul etnografic care a întrecut toate așteptările a scos la iveală hărnicia cuminte a acestei regiuni, bogățiile ei naturale și mai presus de toate o conștiință națională vie și curată.

Acestea sunt punctele cardinale ale programului. Asupra celorlalte ziarele au informat la timp și conștiincios.

Intrucât la aceste serbări de înfrățire s'au strâns într'un mănunchiu aproape toate căpeteniile vieții publice românești și întrucât s'a accentuat cu folos și la fiecare pas necesitatea culturii care creiază, care organizează, nu distramă, nu ne-am putea aștepta ca pe ruina patimilor din ultimii ani să se „tocmească țară nouă?” cum zice cronicarul?

**N. Buta**  
stud. în litere.

Din numărul 1 al „Soc. de mâine” am cerut autorilor români să scrie scurte dări de seamă despre operele lor. Nu am primit nici un răspuns: Autorii preferă să fie judecați de critici, a căror — bună voință o și învoacă uneori. Imi răspund eu însumi, conștient că nu am nevoie de bunăvoință și că pot fi drept și cu mine.

Tocmai s'a pus în vânzare cartea mea despre Simion Bărnuțiu. Este paralela mea greco-catolică la ortodoxul meu, Gheorghe Lazăr, publicat acum trei-patru luni. Și acela, și acesta nu au avut nimic confesional-exagerat în sine; de aceea, din tinerețe, mi-au fost simpatici. Și acela, și acesta au fost începători de direcții ferice — general-omenești; de aceea i-am iubit din tinerețe și mi-au fost mari modele la micile mele fapte. Și acela, și acesta au nemurire; dar urmașii lor — nu mai știu bine cu ce jentfe, cu câte opintiri ale inimii și-ale studiului și-au asigurat nemurirea. Dorind ca generațiile tinere ale Dacoromâniei să plece pe calea lor, am ținut să arăt care a fost calea. Cele două biografii ale mele sunt menite să le crească urmași acelor uriași instinctivi, dar cu instincte lămurite prin studii și mai ales prin studiul filosofiei.

Eu filosofia o socotesc necesară pelângă orice studiu, fie el cât de practic. Cu atât mai mult o socotesc indispensabilă carierelor ai căror posesori îngrijesc de interesele culturale ale națiunilor. Lazăr și Bărnuțiu erau teologi, dar mai mult încă, erau filosofi. Nu se scoborâseră cu hârholul din cer; erau băeți de țărani; dar se înălțară ei spre cer, prin filosofie. Pentru ce Ardealul nu mai cultivă filosofia — vremii noastre, cum ei au cultivat-o pe a vremii lor? Pentru ce nu vrea să se arunce spre idealele de azi ale filosofiei sociale? Odată, la cursul meu universitar, mi-am închipuit că Bărnuțiu ar deschide ușa, că pe mine m'ar arunca depe catedră cât colo într'o bancă și că ar în-

cepe să tragă el, din teoria sa, concluziile sale pentru viața de azi a noastră: Ce fulgere aș fi văzut sclipind în ochii săi, ce dureros de amar i-ar fi curs cuvântul, ce apel la mărirea străveche m'ar fi încălzit! Plec capul, căci l-aud par'că. Cetitori ardeleni, cetind cartea mea despre el gândiți-l ca mine, când vorbiam despre el, la cursul meu, gândiți-l aproape; și veți înțelege, atunci, deplin ce, altfelu, veți înțelege. Morții cei mari se înțeleg și se cuprind în dragostea noastră numai dacă-i nălucim aproape, par'că ar mai trăi. Cine nu se simte cald, rămâie departe; pentru, el eu nu am scris.

Și Lazăr, și Bărnuțiu au fost siliți să plece din patrie. Noroc că alături era „țara.” Dar cei plecați uitat-au vreodată Ardealul? Niciodată! Iar când au simțit că le moare trupul, dor li s'a făcut de Ardeal și s'au întors la el, ca să se îngroape în pământul lui. Oare de ce? Loc nu era la București, la Iași? Oare de ce s'au întors să se învaluiu din lutul patriei, unul la marginea sudică, celălalt la marginea nordică a patriei? Par'că ai zice: doi străjeri la două capete de țară; două luminări, la cap și la picioare; doi luceferi. Cine nu simte cât sentiment zace în aceste întocarceri acasă, în aceste identificări cu țărâna Ardealului, nu este Ardelean, nu este Român, nu este om; este un nemernic. Și nici pentru nemernici eu nu am scris.

Cărțile mele despre Lazăr și Bărnuțiu au fost scrise pentru ca forța morală din cele două suflete să fie explicată, pentru ca evident să devie că putem și noi să fim ca ei, numai să voim, numai să muncim ca ei, numai să simțim (dacă simțim) ca ei. Ei sunt minuni, care se pot repeti. Și avem nevoie, mai ales acum, de repetire.

Minunea omenească se explică; trebuie să se explice; să se poată explica. Un X necunoscut, negăsit, rămâne în orice om; dar revelarea X-ului în fapta sa, este clară. Ea, revelarea, are un început, o dezvoltare, o cădere (poate, uneori); creșterea se poate urmări. A cerceta creșterile însemnează a urmări evo-

\*) Monografia despre „Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu” apare peste zece zile. — G. B.-D.

lupta omului. Acesta este un metod de cercetare, pe care eu îl socotesc cel mai priincios înțelegerii oamenilor mari. Metoda l-am aplicat și lui Lazăr, și lui Bărnăuțiu. Cele două scrieri nu sunt, deci, numai acte de închinare; ele sunt și mărturisiri de credință metodologică. Evoluția nu înlătură valorarea. Teoria valorilor ne dă un ingredient necesar. Aici, la mine, este vorba de valori etice, juridice, politice, nu estetice. Acestea din urmă le va veni rândul în alte monografii, pe care necazurile vieții mă vor lăsa doar să le

scriu. Este vorba, așadar, și de valorări. Unde este vorba de ele, avem a face cu momentele înflorite ale cercetării, cu secerișul cercetării, menit să fie adaos sistemului științific. Aș dori ca cetitorul să nu uite, că cele două scrieri își dau seamă de ce fac, de cum calcă pas cu pas ...

Autocritică, aceasta este? Aceasta! De rău să vorbească acum toți cei ce vor crede și vor putea dovedi că nu este chiar așa cum am zis eu. Eu sunt gata să învăț dela oricine ...

**G. Bogdan-Duică.**

## UNDE SE POT CULTIVA ADEVĂRATELE IDEALURI?

### ȘCOALA ȘI PROBLEMA EDUCAȚIEI CETĂȚENEȘTI

În urma dezvoltării statului constituțional modern, toate popoarele de cultură sunt puse în fața problemei de a crește cât mai mulți indivizi ai statului la o simțire, judecată, voință și mai ales la o acțiune cu adevărat cetățenească. Realizarea unei adevărate concepții de conștiință cetățenească se impune azi mai mult decât oricând, întregului organism social.

Situația bolnavă a vieții organismului social de azi a primit diferite diagnoze, precum și o mulțime de soluții teoretice și practice de sanare, dar majoritatea acestor soluții ating numai partea formală, externă a chestiunii, însă fondul rămâne neatins. Cangrena socială înaintază, își creează drumuri noi și atacă tot mai adânc nervii cei mai fini și mai importanți ai vieții sociale. Cu soluții de ordin extern și formal, din orice domeniu ar fi ele, sanare și regenerare socială nu ajungem.

Totuș mai găsim și azi o mulțime de bărbați iubitori de cultură cari nu disperează în ajungerea rezultatului dorit. Privirea lor se îndreaptă, în primul rând, spre instituțiile publice de cultură și educație, și cer organizarea lor în așa fel, ca ele să poată servi această problemă dificilă.

Greutatea principală constă în câștigarea adevăratului conținut al educației cetățenești. Noțiunea aceasta diferă de concepțiile diferitelor partide și factori politici, ca atare, câștigarea unei vederi clare asupra

noțiunii de „cetățean” e prima necesitate. Cu drept cuvânt a zis Kirschensteiner: „De n'ar exista concepția și noțiunea unui adevărat cetățean deasupra concepției de partid, — cu toate că acesta poate acționa în cadrele unui partid politic, — atunci ideea adevăratei educației cetățenești ar fi un balon de spumă ce în momentul atingerii ar dispărea. „Care e adevăratul cetățean?” E acela, ce întreaga lui viață și-o pune în serviciul unui partid politic? E acela, care stând departe de luptele politice se închină în fața situației existente și respectă ordinea socială?

Nici partidele politice și nici guvernul nu se găsesc pe drumul adevăratei lupte; faptul acesta, în situația socială actuală, rămâne mai mult un ideal. Mai întâi de toate educația cetățenească nu e identică cu instrucția civică. În cazul acesta ar fi acela cel mai bun cetățean care posedă cele mai frumoase cunoștințe de drept, constituție, în genere, cunoștințe din domeniul științelor de stat.

Ea nu e egală nici cu o instrucție în domeniul tehnic și economic. E adevărat, că prin toate aceste cunoștințe folositoare se pot dezvolta multe însușiri ce trebuie să poseadă un cetățean, ca de ex. conștiință, sinceritate, răbdare, hărnicie, cumpătare, satisfacție în muncă și prin aceasta mulțumire în viață, precum și alte calități. Din aceste însușiri nu se dezvoltă de la sine și adevărata conștiință cetățenească, din

contră, ele pot da naștere, în cele mai multe cazuri, egoismului și materialismului fără scrupul, fapt ce se manifestă atât de puternic în zilele noastre.

Cu privire la acest punct zice Kirschensteiner: „E o pecetă caracteristică, nu numai a organizațiilor tehnice și economice, ci chiar a învățământului nostru secundar și superior, că în organizarea și activitatea lui nu posedă nici o măsură pentru anihilarea materialismului și egoismului fără margini.” De aceea putem observa zilnic, că cei mai buni și talentați tineri ai noștri părăsesc băncile institutelor culturale și de educație nu alimentați de focul sacru, ca în lupta vieții să devină mai înțâi stăpâni pe sine, ci cu dorul de stăpânire asupra semenilor lor și dornici de un câștig material cât mai mare, fără nici o considerație de ordin moral social.”

Educația cetățenească nu e identică nici cu educația politică. Cei mai mulți trebuie să lase acest lucru pe seama altora, cari să judece politicește pentru ei. Ca atare, direcția activității lor cetățenești, precum și convingerile lor politice, rămân rezultatul unei puteri mai mult sau mai puțin sugestive, ce apasă asupra lor. Dar și pentru aceia, cari sunt în stare a-și crea o concepție politică proprie, e condiție principală ca concepția lor să nu rămână numai voință, ci să se transforme într-o activitate plină de perseverență.

Dar ea nu trebuie să se confunde nici cu educația socială. Educația în serviciul societății, e numai atunci o parte esențială a educației cetățenești, când înțelegem sub ea un serviciu nemijlocit în cadrul societății. Sunt oameni cari prin ridicarea nivelului cultural al personalității lor aduc un mare aport societății. Aci aparțin toate personalitățile, cu adevărat mari, din domeniul științei și al artei. Nu aceia ce se cred a fi, ci acei, cari în sufletul lor simt obligația a-și pune munca condusă de idealul găsirii adevărului, exclusiv în serviciul ridicării nivelului etic-social. Noi putem pretinde de la ei numai atât, ca motivul creației lor conștiente să servească nemijlocit ridicării avutului nostru cultural.

Adevărul în artă sau știință e, ca și adevărul etic, cele mai înalt bunuri ale unui stat cultural, bunuri cari puse în serviciul societății sunt totodată și cerințe primordiale ale educației noastre cetățenești. Din momentul ce educația socială împarte fiecărui individ drepturi și datorii egale, nu mai are nimic comun cu aceea a educației cetățenești. Aci e punctul greșit din concepția reprezentanților moderni, ai unei culturi sociale unilaterale, și cari presează fiecare individ în mod egal în masa comună. Aceștia nu recunosc personalităților adevărat mari, drepturi deosebite deasupra masei, și cari, după expresia lui Eucken, cad în concepția istorică a plebei (Plebejertum der Geschitsauffassung). Strigătul de alarmă spre o educație socială exagerată poate provoca aceeaș nenorocire, ca și o cerință nerațională a unei dezvoltări exclusiv individualiste. Educația cetățenească se mai deosebete de educația socială și prin faptul, că ea pretinde o educație în serviciul unei societăți de stat, câtă vreme cea socială, tot așa de bine se poate aplica asupra conceptului de cetățean internațional, sau se poate restrânge asupra unei anumite clase sociale.

În fine, educația cetățenească nu e o întreprindere aparte, ce ar putea trece peste alte scopuri ale educației, ce cuprind în sine întregul ideal al educației omenesti, în genere. Ea e numai o parte integrantă a acestuia. Din punctul de vedere al educației cetățenești, scopul suprem al acestei activități e, realizarea statului de drept și cultural pe bazele unei asociații etice. Adevăratul cetățean e acela, care se dedică credincios și desinteresat realizării societății etice.

Rezultatul real, al oricărei educații, atârnă de faptul; în ce măsură educatorul poate aduce în concordanță și asimilare scopul suprem ce el urmărește cu interesele naturale ale elevului. Acest lucru numai prin obișnuință și pricepere se poate realiza. E un fapt general recunoscut, că cel mai tare interes natural al fiecărui individ e, crearea unei existențe cât mai bogate. În năzuința aceasta observă imediat orice, om, că drumul lui se încrucișează, în

cele mai multe cazuri, cu interesele altora. Din conflictul de interese, iau naștere luptele interne cât și externe din viața unui stat. Statul, cu interesele lui are, în forma lui imediată, pentru individ puțină valoare.

Cum se vede; o valorizare foarte egoistă și ca atare relativă. Realitatea nu poate fi schimbată nici de patriotismul vulgar, ce isbucnește în sufletirea unui foc de pae, de vreme ce nu aduce jertfe, și care patriotism în cele mai multe cazuri e aco-perit și înghițit de spuză groasă a egoismului. Numai prin experiența grea, din generație în generație, se ivește la elementele cele mai bune ideea valorilor absolute din viața unui stat ordonat. Ideea statului cultural și de drept, în care se nivelează lupta intereselor individuale și în care, interesele statului sunt identice cu interesele nivelelate ale individului. Forma aceasta e un ideal, dar e un ideal în serviciul căruia trebuie să ne punem întreaga activitate, căci numai așa se va putea obține regenerare socială. Prima condiție e, subordonarea intereselor individuale celor colective.

Din acest punct de vedere datorită educației cetățenești e, ca printr'o bună metodă și organizație școlară, să obișnuiască pe elevi la coordonarea și subordonarea benevolă a intereselor lor, din care se va naște considerație și respect reciproc, cu ajutorul cărora lupta intereselor contrare se poate nivela. Toate împreunate cu jertfe benevole, aduse în serviciul promovării sociale. Cetățenii statului cultural de mâine trebuie pregătiți încă din școală, singurul loc unde se mai poate semăna și desvolta în zilele noastre idealurile superioare. Terenul în afară de școală e azi prea otrăvit, ca să mai poată încolți în el atari plante nobile. Fac o crimă națională aceia, cari voesc să otrăvească terenul școlii și al culturai cu politicianism și lupte meschine. Cel puțin acesta trebuie păstrat curat.

Dacă școala în organizația ei nu ține cont de condițiile tipice ale vieții sociale, nu poate deveni organ de pregătire a vieții sociale. Ca atare, școala trebuie să introducă unele condițiuni în activitatea ei, cari să poată influența viața statului. Iată d.

e. ce condițiuni ne recomandă Kerschensteiner: 1) activitate comună și unitară cu toate manifestările unei diviziuni de muncă; 2) înlănțuirea activității individuale în întregul complex economic; 3) conducerea proprie și comună, cu o tendință de echilibrare a intereselor, urmată de subordonarea liberă a individului în fața autorității recunoscută de societate.

În școale secundare și superioare avem nevoie pentru realizarea acestui plan, pe lângă o muncă de laborator și atelier, de mai puțin material nou, însă cu atât mai mult e nevoie aci de schimbarea radicală a concepției întregii activități școlare de până acum. Intelectualismul și savantlăcul, ce stăpânește spiritul învățământului secundar, trebuie să dispară. Numai după ce se va așeza în centrul întregii instrucțiuni, principiul muncii unitare, sistematice și purtate de dragostea creației; elevii înzestrați cu virtuțile sociale izvorâte dintr'o organizație de conducere rațională, alimentați în spiritul de jertfă pus în serviciul ridicării nivelului moral al colegilor și pe lângă sentimentul atât de necesar al responsabilității, ce trebuie să călăuzească această activitate, numai atunci școala se va găsi pe drumul de creație al adevăratelor conștiințe cetățenești.

Deci, îndrumare practică cetățenească și mai puțină îndrumare teoretică, deoarece fundamentul educației cetățenești nu se poate forma de cât pe bazele unei societăți active.

„Conștiințele educației cetățenești nu trebuie să fie numai o chestie de memorie, sau de inteligență, ci ele trebuie să devină un izvor de sentimente tari, de imbolduri ale voinții și de acțiuni. Numai așa ele vor putea promova multiciplitatea cerințelor sociale, și vor putea ridica pe individ la o concepție socială sănătoasă.” (Schilling).

De măsura în care școala, începând de la cea primară și până la universitate, va putea realiza aceste desiderate superioare, depinde viitorul statului național-cultural și de drept de mâine, iar societatea va scăpa de cangrena și haosul în care se găsește.

Dr. Petru Ilcuș.

# INFLUINȚA RĂZBOIULUI ASUPRA PROPORȚIEI DINTRE SEXE

Unul din fenomenele demografice, care a preocupat totdeauna opinia publică, a fost repartizarea aproape egală a indivizilor de sex feminin și masculin. Aceasta repartizare se produce în mod automat în conformitate cu o lege fundamentală statistică, numită legea numerilor mari și nu poate fi adusă în legătură cu nici una din legile biologice cunoscute până aci.

S'a remarcat, că într-o familie proporția băieților și a fetelor este foarte diferită, diferența aceasta însă începe să dispară dacă cercetăm proporția sexelor la o comună rurală și este aproape inexistentă dacă cercetăm datele privitoare la o țară sau continent.

S'a constatat că în privința proporției dintre sexe există mici diferențe în unele state. În întreaga Europă erau la 1913, 1024 femei la 1000 bărbați, deci femeile erau în majoritate. În România proporția a fost inversă, la 1000 bărbați erau abia 979 femei. Numărul femeilor era scăzut în deosebi la orașe. La sate proporția bărbaților și femeilor era egală.

S'au făcut interesante cercetări asupra măsurii în care războiul a modificat proporția sexelor în diferite țări. Cele mai interesante cercetări s'au făcut la „Institutul pentru studiul urmărilor sociale ale războiului” din Kjöbenhavn, și au fost publicate de dr. DÖRING. Iată o tabelă rezumativă din datele lui dr. DÖRING.

La 100 bărbați existau femei în:

|                    | 1913 | 1919 |
|--------------------|------|------|
| Anglia             | 107  | 109  |
| Italia             | 104  | 107  |
| Franța             | 104  | 112  |
| Germania           | 102  | 109  |
| Belgia             | 102  | 105  |
| Rusia              | 102  | 106  |
| Austria și Ungaria | 103  | 109  |
| Bulgaria           | 97   | 99   |
| România            | 97   | 102  |
| Serbia             | 94   | 140  |
| In mediu:          | 103  | 108  |

În toate țările s'a urcat proporția femeilor foarte mult. Media acestei proporții a fost la 100 bărbați în aceste 10 state de 103 în 1913 și s'a urcat în 1919 la 108.

În majoritatea statelor proporția femeilor era mai mare decât a bărbaților. Numai Bulgaria, România și Serbia făceau excepție, aceste țări având mai puține femei decât bărbați.

Cea mai formidabilă diferență s'a produs în Franța, dela 104 la 112 și în deosebi în Serbia dela 94 la 140.

România a avut la 1913 abia 97 femei la 100 bărbați. În 1919 această proporție s'a modificat în favoarea femeilor revenind 102 femei la 100 bărbați. Aceste schimbări au o explicație foarte simplă. Războiul care a secerat foarte multe victime în toate țările beligerante a cauzat o mortalitate mai mare la bărbați, decât la femei și prin aceasta s'a redus numărul bărbaților.

Ceeace izbește mai întâi în acest tablou este enorma disproporție dintre cifrele Franței și Sârbiei pe de o parte și ale României pe de altă parte. Este cunoscut că România a avut pierderi enorme în războiul recent și cu toate acestea proporția dintre bărbați și femei nu s'a modificat în aceeași măsură ca în Franța și Serbia. Cauza nu poate fi alta, decât faptul că Serbia și Franța a pierdut mai mulți bărbați decât femei, iar România a pierdut un număr egal de bărbați și femei și deci ori cât de mari ar fi fost pierderile României, proporția dintre bărbați și femei nu s'a modificat în măsură prea mare. Într'un articol precedent care trata despre boalele infecțioase în România am arătat ce ravagiu au făcut acestea în populația țării Românești fără deosebire de sex și vârstă. Din cifrele de sus se vede și influința, pe care au avut-o boalele infecțioase asupra structurii demografice a României.

Deși ne lipsesc date comparative asupra României, totuși cred că sunt de interes cifrele stabilite de GRUBER și KAUP cari arată schimbarea care s'a produs în proporția sexelor între vârsta de 18—45 ani, adică vârsta la care bărbații au făcut serviciul militar și au luat parte la războiu.

Proporția femeilor la 100 bărbați a fost în:

|             | 1913 | 1919 |
|-------------|------|------|
| Anglia      | 108  | 118  |
| Franța      | 102  | 123  |
| Italia      | 111  | 123  |
| Germania    | 101  | 118  |
| Austro-Ung. | 105  | 123  |
| In mediu:   | 105  | 121  |

La vârsta productivă și în special reproductivă aceasta diferență apare ca-un dezastru. În medie în aceste 6 state la 100 bărbați de 18—45 ani există 121 femei, deci la 100 de femei cari pot să se căsătorească, rămân fatal 21 femei necăsătorite și prin urmare obligate să renunțe la rolul lor natural de mamă și să-și asigure singure prin munca lor existența.

Această disproporție a numărului femeilor față de numărul bărbaților a pus forțat pe tapet problema feminismului, a umplut școlile de toate gradele de eleve și a făcut ca femeia să se prezinte ca concurentă față de bărbat, aproape în toate ramurile de producție.

Tot aceasta disproporție este și cauza pentru care după războiu nu s'a produs natalitatea mare așteptată în baza de calcul.

Întreaga noastră populație va resimți încă zeci de ani urmele războiului crâncen și nu putem ști dacă această desechilibrare demografică nu va avea influințe determinante asupra structurii societății de mâine.

**Dr. S. Manuilă.**

## PENTRU MONUMENTUL MAR TIRILOR DR. CIORDAȘ ȘI DR. BOLCAȘ DIN BEIUȘ

Ne-au sosit cu mandat poștal următoarele contribuțiuni:

Dr. E. Sâmpetrescu, șef judecătoresc Mediaș 100— lei

Dr. S. Moldovan, avocat Mediaș 100— lei.

Mihai Mușetescu, cond. tehnic Cfr. 50— lei.

Dr. Petru Vlad, medic Mediaș 100— lei.

Dumitru Sândrean, dir. fil. „Albina” Mediaș 100— lei.

Suma din urmă, 33,123.—

Total 33.573.—

Revista noastră va publica numele sufletelor caritabile cari vor să se înalțe cât mai repede monumentul dela Beiuș.

# TÂRGUL MOȘILOR ÎN TRECUT ȘI ASTĂZI

## INSEMNĂTATEA TÂRGURILOR DE MOSTRE

Mircea-cel-Bătrân, înțeleptul organizator al Țării Românești, a căutat să dea o mai mare dezvoltare comerțului, în special celui exterior, prin acordarea de privilegii vamale comercianților streini din Polonia și Ardeal. Sub domnia acestui mare voevod, comerțul interior se alimenta prin târguri săptămânale, numite oboare și prin târguri anuale, numite bălciuri.

În aceste vremuri ale trecutului depărtat cu cinci secole pun istoricii epoca de origine a târgului anual ce se ține la București către sfârșitul lui Mai și la începutul lunii Iunie, fiind cunoscut sub numele de „Târgul Moșilor.”

Originea acestei numiri este interpretată în felurite chipuri. După credința onora, Mircea-cel-Bătrân a ales o zi de praznic, Sâmbăta, întru pomenirea vitejilor căzuți în luptele cu dușmanii țării. Cu acest prilej se adunau pe locul „Târgului-de-afară” dincolo de bariera orașului, astăzi Câmpul Moșilor, oameni săraci și neputincioși, în majoritate moșnegi — moși — cari primiau de pomână daruri împărțite de credincioșii cari respectau cultul morților. Se zice că această mare zi de praznic cu datina împământănită a darurilor pentru odihna sufletelor celor adormiți întru Domnul, a îndemnat pe negustori să aducă și să pună în vânzare la fața locului articolele ce urmau să fie împărțite moșilor săraci și fără sprijin. De atunci numele de „Târgul Moșilor” cu toiu lui în Joia Moșilor.

Ionescu-Gion, în Istoria Bucureștilor mărturisește o altă credință, după care numirea de Târgul Moșilor datează de la bătălia ce s'a încins în apropierea orașului între oștirea biruitoare a lui Matei Basarab și răsvrățiții în frunte cu Radu-Vodă, care prin mișcările luptei ar fi atins poiana târgului de afară. De la această bătălie se zice Târgul Moșilor, de atunci împărțirea de pomeni întru pomenirea vitejilor morți pe câmpul de luptă.

Fapt este însă că până în anul trecut, când comisia de organizare a încercat să ridice activi-

tatea târgului din atmosfera încărcată peste măsură de elanul distracțiilor și al petrecerilor și prea puțin animată de spiritul unui adevărat târg cu viață comercială în raport cu cerințele timpului, Târgul Moșilor, era tăcsit de restaurante, berării, panorame, roate de noroc, cășori, bărci, dulapuri și alte ocazii de petreceri, rămânând obiectul târgului propriu-zis în umbra puținelor mărfuri ocazionale.

În acest an saltul uimitor spre transformarea trecutului în operă de progres trebuie privit cu încredere în viitor. A rămas ce-i drept partea ușoară a petrecerilor tradiționale, dar lângă aceasta se simte mâna autorului, care a schimbat târgul de altădată într-o adevărată expoziție-târg. În pavilioane și chioșcuri ridicate după planul ce brăzdează câmpul cu mai multe alee sunt expuse produsele întreprinderilor cari au răspuns la invitarea de participa. Sunt reprezentate „Casele Naționale” cu industria casnică și produse țărănești, „Compania Anglo-Americană” cu expoziția de mașini de cusut, prese de mână, motoare și mașini industriale, insalațiuni de fabrici, cabinete medicale și dentare, „Fabrica de mașini și turnătorie D. Voina” cu articole ce fac cinste industriei naționale, „Industria produselor animale” cu expoziția de coarde și preparate pentru industria mezelurilor, „Fabrica Vulcan” cu expoziția de mașini și altele. Afară de acestea sunt expuse mărfuri în genul celor următoare: butoaie și lemnărie, tinichigeni și ambalaje, sticlărie și olărie, rogojini și coșuri, pielărie, frînghii, obiecte lucrate în închisorile centrale, etc. Pavilionul „Industria grafice” în care „Universul” scoate ediții speciale, este o adevărată podoabă. Direcția generală a pescăriilor a organizat o expoziție demonstrativă a alimentării de pește în mod artificial.

Expozițiile-târg sau târgurile de mostre sunt de mare însemnătate economică. Este o chestiune vitală pentru comerciant ca el să poată culege informațiuni asupra celor mai noui pro-

ducte industriale, asupra relațiunii prețurilor cum și asupra tendinței de consumație. Comerciantul nu se mai poate mulțumi nici cu geamantanele de mostre ale voiajorilor nici cu literile sau cu clișeele cataloagelor de prețuri curente. Dealtfel mica industrie nici nu dispune de capital ce ar permite trimiterea de voiajori în lungul și latul țării.

Cheltuelile călătoriilor le simt chiar marii fabricanți. Atât negustorul cât și fabricantul sau meseriașul simt necesitatea instituției, unde industriașul are prilej să expună produsele întreprinderii sale, spre a fi văzute și cercetate de comerciantul care caută să fie orientat cu privire la izvoarele de producție, oferind articolele cerute de consumător. Expoz.-târg se deosebește de târgurile obicinuite prin faptul că acolo, cumpărător principal nu este publicul consumător, ci comerciantul, iar vânzător, fabricantul producător. Acesta arată mostre, tratează cu comerciant, poate da și primi instrucțiuni privitoare la modul de întrebuințare al articolelor sau la îmbunătățirile de ordin practic reclamate de exigențele desfacerii. Iată câteva din avantajii: Industriașul expune cu puțină cheltuială fabricatele sale mai multor mii de comercianți și consumători, prin mijloace de reclamă puțin costisitoare achiziționează cumpărători și primește chiar la fața locului comenzi, prin contactul nemijlocit cu cumpărătorii este ușurat schimbul de vederi relativ la cantitatea desfacerii și la ameliorările sau adaptările de lipsă. Comerciantul, de altă parte, are ocazie să cunoască fără prea mari sacrificii materiale izvoarele de producție, se orientează asupra prețurilor și cunoaște noutățile, având prilej de alegere, poate cumpăra în condițiuni avantajoase și în sfârșit se întâlnește cu alți comercianți, câștigând orientare generală asupra circulațiunii.

16 Iunie 1924.

D. Voina.

## CITIȚI ÎN NUMĂRUL 12:

- G. Bogdan-Duică: Mihail Sadoveanu și Ion Agârbiceanu.  
Dr. M. Chirițescu: Noul considerațiuni asupra agriculturii de mână

de direcție ale fuziunii vor conduce la un program, despre care sperăm că va mulțami setea de bine, foamea de cinste și de realizare promptă a poporului. Pe noi ne interesează aceasta: Ce puteri îi crește astfel poporului care prin putere se poate înălța unde au visat bărbații lui cei mai buni, din trecut, de azi? Dela

intemeierea revistei noastre asistăm întâia oară la un mare fapt politic care atinge felul *societății de mâine* românești. De aceea, îndată ce programul se va publica, vom reveni, ca să apreciem scopurile și mijloacele de luptă ale noului partid, judecata din punct de vedere istoric-evolutiv, nu al nivelului luptelor zilnice.

Ochiul și auzul gustă cu plăcere partea culminantă a acestei feerii. Nu știu ce admiră mai mult; motivele duiosă din aria lui Făt-Frumos (Paște Roibule...) sau sărbătorirea Zânei Florilor (D-na Nestorescu) de către supușii ei: clopoței, ciuperci și fluturi printr'un balet admirabil reușit și de un efect minunat, sau motivele din hora cântată și jucată de mulțimea de țărani admirabil costumați adunați să sărbătorească izbânda lui Făt-Frumos asupra zmeului.

## C R O N I C A A R T I S T I C Ă

### „FĂT-FRUMOS“: OPERĂ FEERICĂ ÎN TREI ACTE DE HERMANN KLEE

*Făt-Frumos*, eroul basmelor noastre a reapărut pe scena Clujului, de astădată într'o operă feerică ce-i poartă numele și care într'o muzică delicată și duiosă, construită pe motive românești, îl pune față în față cu Zmeul Zmeilor, și-l scoate victorios din luptă.

Libretul este alcătuit de d-l Ionel Dan pe tema dramei „Inșiră-te Mărgărite“ a d-lui Victor Eftimiu, iar muzica de d-l Hermann Klee maestru de cor la opera română din Cluj.

Uvertura ne pregătește pentru desfășurarea acțiunii din cele trei acte. Rând pe rând auzim motivele principale ale diverselor momente: tema veselă și săltăreață a cântecelor de nuntă; tema sfâșietoare de durere când Fată Mică, alungată și blestemată de tatăl ei, pornește în lume; aria în stil de doină a lui Făt-Frumos prin care acesta cântă „femea și iubirea“; motivul zmeului ca o melodie mistică de pe alte tărâmurii; hora de veselie, și în sfârșit motivul dramatic culminant cântat în actul al III-lea de Ileana Cosinzeana.

Motivele românești nu sunt luate din nici o regiune; ele sunt toate creațiunea proprie a autorului, creațiune în stil românesc: vesel, trist, mistic, dureros, după momentul ce redau.

Actul I. se desfășoară în sala tronului lui Alb împărat (Di Ujeicu); acesta într'o arie foarte duiosă simte povara bătrânețelor; peștorii se prezintă; cele două fete mai mari aleg; Fata-mică (Dna Nestorescu) refuză, iar peștorii refuzați, în frunte cu Buzdugan (Di Săveanu) jură răzbunare. Muzica ne redă admirabil mirarea curtenilor, durerea bătrânului împărat și apoi mânia lui.

Actul al doilea se petrece la poarta Castelului. Acesta e cel mai bogat în motive frumoase, minunat armonizate, orchestra redând aci admirabil diversese stări sufletești ale personajelor. Ceeace nu pot spune vorbele lor, obligate la o anumită restricție, o spun

pe rând instrumentele în accente bine redade.

Pe când Fata Mică își ia adio dela copilărie printr'o arie de duiosie rară, îi iese înainte vrăjitoarea (D-ra Donabidovici) anunțată de orchestră prin motivul ei caracteristic mistic și îi dă cu bobii. În orchestră se aud cum cad bobii unul câte unul și ușoarele acorduri se împerechează de minune cu recitativul vrăjitoarei.

Din când în când se aude ca de departe muzica veselă de nuntă.

O arie în stil de doină anunță soșirea lui Făt-Frumos (Di Indrieș). Impăratul îl pofteste la nuntă.

În scena următoare când el se întâlnește cu Zmeul (Di Gavrilescu), amândoi își spun rostul lor pe lume în arii în care autorul a redat admirabil figura și firea lor așa cum e în basme; aci, complectarea ce o dă orchestra vorbelor și motivelor lor muzicale, e splendidă, în special e de remarcat motivul Zmeului care apare minunat în orchestră dela un instrument la altul.

Actul al treilea se petrece în pădure. Aci asistăm la o admirabilă desfășurare de motive muzicale întovărășite de o splendidă montare.

Momentul dramatic culminant al operii este în scena finală când Ileana Cosinzeana (Dna Tiron) liberată, la accentele de dragoste ale lui Făt-Frumos, își desfășură toată durerea iubirii ei pierdute în accente sublime.

*Domnul Klee* poate fi mândru de reușita primei sale încercări în această direcție, și aceasta datorită atât frumoaselor motive muzicale românești, cât și inteligenței interpretării a artiștilor și orchestrei, cari l-au secundat cu dragoste și conștiințiozitate.

Prin montarea scenică, d. Pavel s'a întrecut ca artist pe sine însuși.

Reprezentarea operii Făt-Frumos constituie pentru noi Români un moment istoric în dezvoltarea noastră artistică și ne arată că bogata comoară de inspirație s'ar putea găsi în subiectele noastre populare; cu oarecare muncă s'ar putea face mult.

Di Klee ne-a dat o operă frumoasă, foarte frumoasă chiar; îl îndemnăm să lucreze înainte, căci așteptăm de la dânsul și mai mult.

Dsa s'a relevat și ca un distins dirijor; energic își stăpânește orchestra, făcând-o să ne dea nuanțări minunate, potrivite împrejurărilor. Laudă lui, laudă membrilor orchestrei.

Prof. P. V.

## SĂPTĂMÂNĂ ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

**Nota săptămânii economice** o dă frământarea pricinuită de pe urma fuziunii Partidului Național cu cel Țărănist. Contrar multor aprecieri politice, noi cu rostul nostru social-economic, vedem în această fuziune o încercare de a înlocui și bazele și sistemul pe care se durează azi politica noastră economică. Dacă am fi crezătorii dictonului, că vorbele sunt pentru a ascunde gândurile — am rămâne impasibili la programul economic al nou fuzionatului partid, care preconizează două mari principii: dreptul și preponderanța factorilor de producție intelectuală și materială și consacrarea *cooperăției* ca singurul mijloc al organizării economice a sa-

telor și singura cale în spre cucerirea orașelor.

Aportul nostru pentru intelectualizarea publicului este să spunem că suntem și noi aderenții principiului că viitorul nu trebuie să fie decât al celor care produc și mijlocul de afirmare este cooperația.

**Iarăși noi fraude.** Gazetele aduc vestea că la gara din Cluj s'a delapidat o sumă de peste 2 milioane. După panamalele lui Condeescu dela Direcția regională C. F. R. din Cluj — avem o nouă fraudă în stil mare.

Ce nu se poate înțelege însă este dispoziția direcției generale a C. F. R. care *acoperă* astfel de furturi din escedentele Căilor ferate, destinate în



de direcție ale fuziunii vor conduce la un program, despre care sperăm că va mulțami setea de bine, foamea de cinste și de realizare promptă a poporului. Pe noi ne interesează aceasta: Ce puteri li crește astfel poporului care prin putere se poate înălța unde au visat bărbații lui cei mai buni, din trecut, de azi? Dela

intemeierea revistei noastre asistăm întâia oară la un mare fapt politic care atinge felul *societății de mâine* românești. De aceea, îndată ce programul se va publica, vom reveni, ca să apreciem scopurile și mijloacele de luptă ale noului partid, judecata din punct de vedere istoric-evolutiv, nu al nivelului luptelor zilnice.

## C R O N I C A A R T I S T I C Ă

### „FĂT-FRUMOS“: OPERĂ FEERICĂ ÎN TREI ACTE DE HERMANN KLEE

*Făt-Frumos*, eroul basmelor noastre a reapărut pe scena Clujului, de astădată într'o operă feerică ce-i poartă numele și care într'o muzică delicată și duiosă, construită pe motive românești, îl pune față în față cu Zmeul Zmeilor, și-l scoate victorios din luptă.

Libretul este alcătuit de d-l *Ionel Dan* pe tema dramei „Inșiră-te Mărgărite“ a d-lui Victor Eftimiu, iar muzica de d-l *Hermann Klee* maestru de cor la opera română din Cluj.

Uvertura ne pregătește pentru desfășurarea acțiunii din cele trei acte. Rând pe rând auzim motivele principale ale diverselor momente: tema veselă și săltăreață a cântecelor de nuntă; tema sfâșietoare de durere când Fată Mică, alungată și blestemată de tatăl ei, pornește în lume; aria în stil de doină a lui Făt-Frumos prin care acesta cântă „femea și iubirea“; motivul zmeului ca o melodie mistică de pe alte țărâmurii; hora de veselie, și în sfârșit motivul dramatic culminant cântat în actul al III-lea de Ileana Cosinzeana.

Motivele românești nu sunt luate din nici o regiune; ele sunt toate creațiunea proprie a autorului, creațiune în stil românesc: vesel, trist, mistic, dureros, după momentul ce redau.

Actul I. se desfășoară în sala tronului lui Alb Împărat (Dl Ujeicu); acesta într'o arie foarte duiosă simte povara bătrânețelor; peștorii se prezintă; cele două fete mai mari aleg; Fata-mică (Dna Nestorescu) refuză, iar peștorii refuzați, în frunte cu Buzdugan (Dl Săveanu) jură răzbunare. Muzica ne redă admirabil mirarea curtenilor, durerea bătrânului Împărat și apoi mânia lui.

Actul al doilea se petrece la poarta Castelului. Acesta e cel mai bogat în motive frumoase, minunat armonizate, orchestra redând aci admirabil diversele stări sufletești ale personajelor. Ceeace nu pot spune vorbele lor, obligate la o anumită restricție, o spun

pe rând instrumentele în accente bine redete.

Pe când Fata Mică își ia adio dela copilărie printr'o arie de duiosie rară, îi iese înainte vrăjitoarea (D-ra Donabidovici) anunțată de orchestră prin motivul ei caracteristic mistic și îi dă cu bobii. În orchestră se aud cum cad bobii unul câte unul și ușoarele acorduri se împerechează de minune cu recitativul vrăjitoarei.

Din când în când se aude ca de departe muzica veselă de nuntă.

O arie în stil de doină anunță sosirea lui Făt-Frumos (Dl Indrieș). Împăratul îl poartă la nuntă.

În scena următoare când el se întâlnește cu Zmeul (Dl Gavrilescu), amândoi își spun rostul lor pe lume în arii în care autorul a redat admirabil figura și firea lor așa cum e în basme; aci, complectarea ce o dă orchestra vorbelor și motivelor lor muzicale, e splendidă, în special e de remarcat motivul Zmeului care apare minunat în orchestră dela un instrument la altul.

Actul al treilea se petrece în pădure. Aci asistăm la o admirabilă desfășurare de motive muzicale întovărășite de o splendidă montare.

Ochiul și auzul gustă cu plăcere partea culminantă a acestei feerii. Nu știu ce admiră mai mult; motivele duiosă din aria lui Făt-Frumos (Paște Roibule...) sau sărbătorirea Zânei Florilor (D-na Nestorescu) de către supușii ei: clopoței, ciuperci și fluturi printr'un balet admirabil reușit și de un efect minunat, sau motivele din hora cântată și jucată de mulțimea de țărani admirabil costumați adunați să sărbătorească izbânda lui Făt-Frumos asupra zmeului.

Momentul dramatic culminant al operii este în scena finală când Ileana Cosinzeana (Dna Tiron) liberată, la accentele de dragoste ale lui Făt-Frumos, își desfășură toată durerea iubirei ei pierdute în accente sublime.

*Domnul Klee* poate fi mândru de reușita primei sale încercări în această direcție, și aceasta datorită atât frumoaselor motive muzicale românești, cât și inteligentei interpretări a artiștilor și orchestrei, cari l-au secundat cu dragoste și conștiințiozitate.

Prin montarea scenică, d. *Pavel* s'a întrecut ca artist pe sine însuși.

Reprezentarea operii Făt-Frumos constituie pentru noi Români un moment istoric în dezvoltarea noastră artistică și ne arată că bogata comoră de inspirație s'ar putea găsi în subiectele noastre populare; cu oarecare muncă s'ar putea face mult.

Dl Klee ne-a dat o operă frumoasă, foarte frumoasă chiar; îl îndemnăm să lucreze înainte, căci așteptăm de la dânsul și mai mult.

Dsa s'a relevat și ca un distins dirijor; energic își stăpânește orchestra, făcând-o să ne dea nuanțări minunate, potrivite împrejurărilor. Laudă lui, laudă membrilor orchestrei.

Prof. P. V.

## SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

**Nota săptămânii economice** o dă frământarea pricinuită de pe urma fuziunii Partidului Național cu cel Țărănist. Contrar multor aprecieri politice, noi cu rostul nostru social-economic, vedem în această fuziune o încercare de a înlocui și bazele și sistemul pe care se durează azi politica noastră economică. Dacă am fi crezătorii dictonului, că vorbele sunt pentru a ascunde gândurile — am rămâne impasibili la programul economic al noului fuzionatului partid, care preconizează două mari principii: dreptul și preponderanța factorilor de producție intelectuală și materială și consacrarea *cooperăției* ca singurul mijloc al organizării economice a sa-

telor și singura cale în spre cucerirea orașelor.

Aportul nostru pentru intelectualizarea publicului este să spunem că suntem și noi aderenții principiului că viitorul nu trebuie să fie decât al celor care produc și mijlocul de afirmare este cooperația.

**Iarăși noi fraude.** Gazetele aduc vestea că la gara din Cluj s'a delapidat o sumă de peste 2 milioane. După panamalele lui Condeescu dela Direcția regională C. F. R. din Cluj — avem o nouă fraudă în stil mare.

Ce nu se poate înțelege însă este dispoziția direcției generale a C. F. R. care *acoperă* astfel de furturi din escedentele Căilor ferate, destinate în

## TÂRGUL DE MOSTRE DIN CLUJ ÎN ATENȚIA CEROURILOR COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE

primul rând pentru *primele* funcționarii și muncitorilor cfrști, servindu-le drept întregire a modestelor retribuții, ce le primesc pe cale bugetară.

**Legile economice** sunt forțate Corpurile legiuitoare cu o tenacitate, ce-ar face cinste în oricare alte împrejurări. Azi însă aceste legi își găsesc economia în menajări de interese date sau în intenții de stăpânire politică a vieții economice.

Ceice ar putea convinge țara și opinia publică a cetățenilor, că *astfel* de legiferări economice, făcute în pridvoarele credințelor oligarhiei sau ale patimilor de partid, în loc să promoveze consolidarea și progresul economic fi compromis și bazele de mai târziu — ar face cel mai mare serviciu neamului și țării întregite.

**Piața financiară și situația economică** să alintă în nădejdea ameliorării de pe urma îmbunătățirii șanselor de recoltă agricolă. Ploile din săptămâna încheiată au făcut să rădă câmpul și să nădăjduiască producătorii. Cu toate aceste târgurile și magazinele sunt și azi în o cumplită criză de cumpărători și chiar și de izvoare de alimentare.

Leul se sbate încă și acum atât la Paris ca și la Zürich în cotările ce nu depășesc 8.40 și 2.40 decât cu câteva puncte adause sau substrase de afacerile întâmplătoare. În intern capacitatea de cumpărare continuă să aibă un declin îngrijorător.

### SĂPTĂMÂNA SPORTIVĂ

Valul născut de scandalosul fel cum a decurs participarea noastră la olimpiadă începe să se stingă cu încetul.

Lumea uită ușor, mai ales că regionalele sportive s'au îngrijit de un interesant program postolimpic. Astfel la Timișoara a venit puternica echipă Slovan din Viena care a jucat acolo trei matchuri.

Rezultatele: Slovan—Kinizsi 2:1, Unirea-Slovan 1:1, TAC-Slovan 2:0

— În ziua de 19 Iunie, a jucat la Cluj, echipa reprezentativă a orașului Leipzig cu reprezentativa Clujului. Rezultatul a fost 2:0 pentru Leipzig.

Tot în aceeași zi s'a ținut un concurs athletic. Rezultatele obținute au fost, cu puține excepții, mediocre.

Președinția Camerii de Comerț din Cluj a făcut ziaristilor următorul expozeu, pe care-l recomandăm cercurilor industriale și comerciale din țară:

Gradul de evoluție industrială pe care îl are Ardealul și Bănatul precum și avântul industrial fără păreche de care dă dovadă întreagă țara impun în chip firesc ținerea la Cluj a târgului național de mostre și ca tocmai la Cluj să vină marea mulțime a cumpărătorilor să vadă expuse produsele industriale. Accentuăm că dăm o mare importanță mai ales caracterului de târg și nu de expoziție, în expunerea mărfurilor, căci în actuala criză economică se simte mai ales lipsa spiritului de cumpărare din care cauze producția trebuie să se rezerveze. Deci este esențial ca să vină cumpărători mulți, ca să mijlocim vânzări, transacții și un schimb cât mai intensiv. Munca noastră de organizare diferă deci de direcția obișnuită a unui târg de mostre și scopul ce urmărim este mai ales organizarea consumului, a debușeurilor.

Trebuie să constatăm, că deși producția s'a normalizat deplin, organizarea piețelor de desfacere în România a rămas cu mult în urma producției Basarabia și Bucovina sunt mare parte încă piețe străine pentru Ardeal. De părțile din răsărit-miază zi, a țării nici nu mai vorbim, căci produsele noastre nu se desfac acolo nici în cea mai minimală măsură. Nici industria vechiului regat nu și-a găsit încă calea firească în noile provincii, în măsura în care ar fi de dorit să se facă și aceasta produce o gravă însărcinare a balanței comerciale a țării. Nu trebuie să ascundem faptul, că și acum există încă o oarecare jenă și neîncredere în relațiunile comerciale dintre vechiul regat și noile teritorii. Crearea armoniei necesare între diferitele ținuturi este chemarea târgului național de mostre dela Cluj.

Avem de îndeplinit o chemare și din punctul de vedere a comerțului exterior. Acela care urmărește cu atențiune noile directive ale tendinței noastre

economice; acela care și-a format un chip clar despre structura industrială, comercială și financiară a României, poate să constate, că din punctul de vedere al producției și schimbului, România este țară conducătoare în Europa-Orientală. Producțiunea noastră s'a dezvoltat în așa chip, încât Bulgaria, Turcia, Polonia și o parte a Jugoslaviei la noi își găsește piața cea mai apropiată și mai rentabilă pentru acoperirea necesităților. Durere, până acum nu am găsit acele legături sigure și perfecte cari duc la piețele străine. Datoria noastră este de a exploata situația ce ne-o oferă țările avizate la piața noastră și trebuie să vă spun, că vom căuta să găsim căile și mijloacele să atragem importatori din Polonia, Turcia, Bulgaria și Jugoslavia ba chiar și organele de cumpărare rusești, să cerceteze târgul de mostre din Cluj, ca astfel să creăm legături solide între industria românească și piețele consumatoare din statele Europei Orientale.

Toate aceste perspective de mare importanță cari taie adânc în existența industriei noastre, numai atunci se vor realiza, dacă întreprinderile producătoare vor înțelege laturea practică a chestiunii și se vor însurui cu depline puteri la târgul de mostre. Nu calitatea artistică a produselor dorim să o dovedim lumii, ci, pornind dela idea de a scoate producția din lăncezeala economică ce dănuiește astăzi în urma scăderii generale a standardului vieții și a puterii de cumpărare în general, apoi ținând seamă și de puterea de capacitate a debușeurilor, — să expunem astfel de marfă de duzină, a cărei plasare este ușoară, sigură și se poate efeptui imediat, deci este mai potrivită pentru a ieși din stagnarea actuală a comerțului și industriei. De aceea invităm la târgul de mostre și acele întreprinderi, cari din cauza că produsele lor aveau mai mult un caracter comercial, nu au participat până acum la târgurile de mostre, accentuând din nou că scopul târgului este înainte de toate combaterea crizei economice, deci crearea ocaziunii de transacții, unde nece-

sitățile faptice să se poată aco-  
peri repede preschimbând pro-  
dusele în bani.

Așteptăm cu viu interes să  
vină la târgul de mostre indus-  
triile germane, italiene, ceho-  
slovice și maghiare, cari deși  
sunt mai dezvoltate în multe ra-  
muri, totuși vor găsi la târgul  
de mostre, o mulțime de astfel  
de materii prime și semiprodu-  
se, pe cari nicăiri nu le vor pu-  
tea avea în condițiuni așa de fa-  
vorable ca la noi. Trebuie să  
stăruim aci mai ales asupra pro-  
ducțiunii noastre de petrolu și  
a industriei chimice, pe cari țā-  
rile mai îndepărtate le între-  
buințează în măsură cu mult  
mai mare decât țările acele în-  
vecinate, cu care avem legături  
mai dese și mai nemijlocite.  
Atragem atențiunea și asupra  
industriei noastre de lemn și de  
alimente, cari deasemenea nu  
sunt destul de bine exploatare  
din partea străinătății, deci  
orientarea străinătății în acea-  
stă direcție poate să le aducă  
reale servicii. Nu trebuie să ui-  
tăm în fine că rețeaua căilor  
noastre ferate este acuma destul  
de favorabil pusă în legătură cu  
acele străine, precum și cu Du-  
nărea, prin care avem un mij-  
loc eficient de transport spre apus  
ca și spre orient.

Produsele industriale ce se  
vor expune vor fi așezate în ur-  
mătoarele grupări:

I. Mărfuri de fier și metal, di-  
ferite unelte, echipamente pen-  
tru pompieri, revizite sanitare  
și articoli tehnici.

II. Mașini, articoli electrici,  
vehicule și cântare.

III. Industria de piatră, sticlă  
și porțelan și produse chera-  
mice.

IV. Construcție, materie de  
construcție, material și echipa-  
mente pentru construcții repen-  
tine.

V. Mărfuri de lemn, produse  
ale industriei de lemn.

VI. Mărfuri de piele și hârtie,  
arte grafice, articoli pentru fo-  
tografiat, articoli de lux și biju-  
terii.

VII. Mărfuri împletite și țesu-  
te, lucrări de tapiserie, articoli  
de îmbrăcăminte, blănării și de  
artă.

VIII. Articoli de alimentare și  
consumație.

IX. Grupul articolilor chimici.

X. Industria casnică și artă  
industrială.

XI. Mașini agricole și produ-  
sele industriei agricole.

În cadrele acestor grupări se  
va ținea seamă de aranjarea  
după branșe.

Cu deosebită atențiune invi-  
tăm la târgul de mostre breve-  
tele cari s'au înregistrat dela în-  
ființarea statului nou a căror cu-  
noaștere nu e numai interesul  
inventatorilor ci și a producen-  
ților. Cu toată căldura invităm  
la târgul de mostre și industria  
manufacturieră, a cărei stare  
precară nimeni nu o cunoaște  
mai bine decât noi. Credem că  
e nefondată afirmațiunea că  
pietritele de moară ale luptei din-  
tre muncă și capital fărâmițează  
existența industriei mici, căci  
prin dezvoltarea gustului ome-  
nesc și a individualizmului să  
dezvoltă în aceeași proporție și în-  
semnătatea industriei artistice,  
reprezentată la noi prin indus-  
tria mică. Această cauză pentru  
care ținem de important ca in-  
dustria mică să se prezinte și  
din acest motiv, muncim încon-  
tinuu pentru astfel de mijloace  
de ușurare, cari țintesc strânge-  
rea rândurilor marilor masse a  
interesaților din mica industrie.

Nu am trecut cu vedere nici  
produsele industriei casnice din  
țară și luăm toate dispozițiile de  
cuvință, pentru a putea expu-  
ne produsele industriei casnice,  
promovând și în străinătate cel  
mai viu interes pentru industria  
noastră casnică națională.

Întreaga concepțiune a târ-  
gului de mostre dorim să o în-  
făptuim astfel, ca toate ținutu-  
rile și toate branșele industria-  
le să-și poată arăta capacitatea  
de producție în cadrele cele mai  
largi posibile. Producția tuturor  
ținuturilor din țară trebuie să se  
manifesteze astfel, după cum  
ocupă locul în evoluțiunea po-  
litică a țării în baza bogățiilor  
naturale din acel ținut. Dorim,  
ca târgul de mostre între astfel  
de împrejurări să contribuie la  
cunoașterea puterii noastre eco-  
nomice, scoțând la iveală forma  
armonică și perfectă a manifes-  
tării economice a țării, unite,

compuse din mai multe părți  
și a gradului de dezvoltare a tu-  
turor ținuturilor. Ne ținem de  
datorință primordială, ca să  
informăm comercianții din  
străinătate despre starea noas-  
tră economică și comercială și  
reprezentanții întreprinderilor  
noastre industriale indigene,  
despre capacitatea de produc-  
ție, principiile economice și po-  
litice, aspirațiunile comerciale  
și esența legislațiunii economi-  
ce a patriei noastre. În scopul  
acesta sub durată târgului de  
mostre vom ținea prelegeri eco-  
nomice, dezvoltate de către per-  
soanele cele mai chemate în ma-  
terie. Ne vom îngriji că toate  
branșele să se poată consfătu  
separat cu cumpărătorii și im-  
porteuriile statelor străine, cari  
reprezintă pe piețe branșele res-  
pective.

Ne vom îngriji și de aceea, ca  
sub durată târgului de mostre  
să se țină congrese de branșă,  
iar adunările generale și ședin-  
țele consiliilor de administrație,  
a corporațiunilor diferiților pa-  
troni să se fixeze în timpul târ-  
gului de mostre. Afară de acea-  
sta conducerea târgului de mos-  
tre își va ținea de datorință în-  
vitarea tuturor ținuturilor din  
țară la târgul de mostre, punân-  
du-se în contact cu forurile com-  
petente pentru punerea la dispo-  
ziție a trenurilor speciale per-  
manente, cari să aducă zilnic  
din alte și alte părți a țării pe  
cel interesați.

Trebuie să accentuăm, că gu-  
vernul a asigurat toate favoru-  
rile de călătorie și transport pen-  
tru târgul de mostre și că gu-  
vernul a manifestat cea mai  
largă bunăvoință față de târg.

Nădăjduim, că curetenia gân-  
dului nostru și încrederea ce o  
avem în consolidarea țării vor  
delătura toate îndoielile și că  
toate corporațiunile economice,  
autoritățile, organizațiunile de  
consum și presa vor înțelege, că  
târgul de mostre din Cluj e de  
lipsă și că târgul de mostre din  
Cluj, în baza principiilor speci-  
ficate mai sus încearcă resolu-  
rea chestiunilor economice  
naționale de cea mai mare im-  
portanță.

# INDUSTRIA SÂRMEI S. A.

CLUJ

FABRICA: GHIRIȘ (JUDEȚUL TURDA)

## FABRICĂM:

Sârmă luminată pentru fabricile de cue. — Fer de beton. — Scoabe. — Cue de tot felul. — Sârmă arsă. arămită, tare. — Sârmă de oțel. — Arcuri de mobilă. Sârmă ghimpată. — Agrafe.

Cereți oferte dela singurul încredințat cu vânzarea produselor noastre:

## **FERARIA S. A. CLUJ**

CALEA VICTORIEI No. 29.

Telefon No.: 4-10, 3-47.

Adr. Telegr.: „FERARIA“ CLUJ.

## **INTREPRINDERILE FORESTIERE ROMÂNE CLUJ**

CALEA  
REGELE FERDINAND  
**38**

CAPITAL SOCIAL  
**65.000.000**  
LEI

ESPLOATĂRI DE PĂDURI, INDUSTRIALIZAREA ȘI COMERȚUL LEMNULUI, FINANȚARE DE INTREPRINDERI SIMILARE

### **UZINE:**

COROȘTI, LEȘNIC, CLOȘANI,  
COȚNEA, VALEA DRĂGANULUI,  
(GARA POIEND) ȘI SÂNDREȘTI

# Industriași mari și mici!

Rezervați-vă imediat pentru

## Târgul de Mostre din Cluj

**dela 31 Aug. până la  
14 Septembrie 1924**

spațiul necesar și fără întârziere. Buletinul de înscriere

**Biroului Târgului:**

**CLUJ, CAMERA de COMERȚ și INDUSTRIE**